

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE
CUPRINZÂND BULETINUL SECȚIEI SOCIAL-ECONOMICĂ A „ASTREI“

Anul III
N-rele 25-26

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, M. Popovici, I. Lupaș,
Onisifor Ghibu, M. Șerban, N. Ghiulea, V. C. Osvadă și Ion Clopoțel

Un exemplar
Let 20

CLUJ, DUMINECĂ 20 și 27 IUNIE 1926.

C U P R I N S U L :

<i>PROBLEME SOCIALE: Filozofia socială a lui Henri de Saint-Simon</i>	—	Petru Drăghici
<i>Sistemele electorale și legea noastră</i>	— — — — —	N. Dașcovici
<i>ACTUALITĂȚI: Impresii dintr'o călătorie în Orient (Egiptul, Alexandria, Cairo, și împrejurimile)</i>	— — — — —	Dr. G. Preda
<i>Reforma modei (Paradoxe)</i>	— — — — —	Gavril Todica
<i>Cum își apără alții țara</i>	— — — — —	Horia P.-Petrescu
<i>Biblioteca „Sămănătorul“</i>	— — — — —	A. Cotruș
<i>Cultul lui Coșbuc</i>	— — — — —	H. Trandafir
<i>Statul și scriitorii</i>	— — — — —	I. Mehedințeanu
<i>POLITICA EXTERNĂ: Legăturile româno-polone după 1863</i>	— — — — —	H. St. Streitman
<i>EUROPA CONTIMPORANĂ: Politica „țărăniștilor“ din Danemarea</i>	— — — — —	Șt. Bezdechi
<i>CRONICA LITERARĂ: Ne leagă pământul. — Piatra-din-capul-unghiului.</i>		
<i>— Heine în literatura română</i>	— — — — —	Emanoil Bucuța
<i>Asupra limbii — cum se scrie în zilele noastre</i>	— — — — —	Ion Gorun
<i>Ioan Agârbiceanu: Legea trupului (Povestea unei vieți)</i>	— — — — —	Al. Ciura
<i>CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Publicațiile „Astrei“. — Concerte (Producția conservatorului; Al doilea concert al filarmoniceii „Gh. Dima“.) — Cărți, reviste, ziare (Sburătorul)</i>	— — — — —	B. & B.
<i>CRONICA MEDICO-SOCIALĂ: Campania antimalarică. — Legii în elaborare</i>	— — — — —	Dr. Aurel Voina
<i>SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ: Franța la răspântie.</i>		
<i>Măsurile guvernului pentru stabilizarea leului</i>	— — — — —	Sabin Cioranu
<i>FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE: Ideia Societății Națiunilor. — Militarii și politica. — Inzestrarea Academiei. — Secțiile literare-științifice ale „Astrei“. — Jubileul ordului piarist. — Pentru „Dicționarul Limbii Române“. — Creditul rural în Basarabia. — Cronică mărunță. — Voci din presă.</i>		
<i>— Bibliografie.</i>		

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIATA UNIREI NO. 8
CALEA VICTORIEI NO. 51
Abonamente: Pe un an 600 lei. — Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. In America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

BIBLIOGRAFIE

Cronică mărunță

Arhiva Someșeană, No. 5 (Năsăud) omagiu lui George Coșbuc.

Familia I, 3 Maiu Redactor Mihail Samarineanu.

Adevărul Literar și Artistic, anul VII, No. 287 și 288 (6-13 Iunie).

Sburătorul IV, No. 4 Serie nouă (ia vacanță până la finele lui Octomvrie când va apărea No. 5).

Viața Românească XVIII, No. 4.

Cosinzeana X numerele 22, 23, 24.

Universul literar XLII, No. 24 (13 Iunie)

Radio-Român I, No. 24—25.

Țara Noastră VII No. 23.

Junimea Literară XV, numerele 3-4.

Arhiva pentru Științele Farmaceutice I, vol. I. Galați. Director: Aurel Scurtu.

Răzeșul I, No. 5 (Iunie). Bârlad. Revistă culturală sub direcția lui Virgil Caraivan.

Anticariatul „Ardealul“ Cluj: Catalogul I, literatură română.

Grafica Română, Aprilie-Maiu.

Școala Noastră, 1—15 Iunie.

Școala Mehedințului, Maiu.

*

Petre Ispirescu. Pagini alese din scriitorii români No. 202, „Din poveștile unchiului sfântos“. Prețul 3 lei.

George-Mihail G. Lăzărescu. Cunoștințe folositoare Seria A. No. 32 „Cifrele“ Prețul 4 lei.

Nicolae Nicoleanu. Pagini alese din scriitorii români No. 201 „Versuri și Proză“. Prețul 3 lei.

Biblioteca Minerva No. 114, Tit Liviu. Legende eroice, traducere din latinește de Nicolae Pandelea. Prețul 6 lei.

Biblioteca Minerva No. 126 Leon Tolstoi „Cazacii“ traducere de Ernest Ene, Vol. I. Prețul 6 lei.

Lucreția Petrescu: „Anuța“ Comedie în 4 acte (premiată de teatrul național) Prețul 30 lei.

C. Sandu-Aldea: „In urma plugului“ Nuvele și Schițe, ediția III ilustrată. Prețul 65 lei.

Radu Dragnea: „Mihail Cogălniceanu“, ed. II. București, tipografiile Române Unite Lei 80.

Au apărut:

ION CLOPOȚEL: „Două săptămâni în Cehoslovacia“ (O țară de atracție, Spiritul de cooperare, Frumusețile naturii, Oamenii, Capacitatea de producție, Tovarășii de drum). Cluj, 1926, ed. „Societatea de mâine“, lei 50.

ION CLOPOȚEL: Criza democrației în România“ (Zidarul din Seghedin, Intellectualii și socialismul, Criza politică, Biserica și democrația, Cumpătul, A preveni dezordinea, Capital uman, La început a fost cuvântul). Cluj, 1926, ed. „Soc. de mâine“, lei 50.

De vânzare la principalele librării din țară și la administrația revistei „Societatea de mâine“, Cluj.

— Printre premiații Academiei în această stagiune sunt și distincții noștri colaboratori: d-nii Traian Brăileanu care a luat un premiu de 7000 lei pentru lucrarea „Sociologia generală“ și Ștefan Mețeu, care a luat un premiu de 5000 lei pentru lucrarea „Regele Ferdinand al României“.

— La Ministerul Artelor s'a luat hotărârea ca opera din București să nu mai fie concesionată, ci să fie transformată în instituție de Stat.

— Duminecă 15 Iunie s'a semnat în cele trei capitale ale statelor Micii Antante protocolul de prelungire pe timp de trei ani a convențiilor de alianță defensivă. Prelungirea alianței înseamnă o nouă întărire a Micii Antante.

— Academia Română a serbat aniversarea a 60-a a M. S. Regelui Ferdinand, prezentându-i-se omagii de către dd. Bianu, Iorga și Marinescu. Regele a promis, că va îndruma toate guvernele să aibe sollicitudine pentru prosperitatea materială a înaltei instituții.

VOCI DIN PRESĂ

despre „Societatea de mâine“

Reproducem câteva voci de presă din zilele din urmă: ne simțim îmbărbătați pentru ecoul ce-l găsește în opinia publică românească a țării:

„Scrisul gândit cu seriozitate de specialiști, de oameni în primul rând sinceri preocupărilor lor intelectuale; atitudinii care ne fac câteodată să credem că avem de-aface cu o mișcare culturală românească, dar într'un alt ținut, departe de limitele noastre geografice. Nu e vorba de cochetări, ci de mărturisiri săptămânale, îngrijite cu credință de redactorii Revistei.

Nimic din tumultul vieții noastre „regățene“. Totul negrăbit, cu atenție și cu seninătate. E încă o liniște a trecutului. Masa de lucru a cărturarului parcă e așezată sub un umbrar bătrân la poalele munților; o activitate tainică și modestă de redeșteptare națională.

Problema relativității este pentru noi „pragmatistii“ o preocupare de intelectuali. Dl A. Maior își continuă însă drumul său cercetător și comentator în acest domeniu, oprindu-ne și pe noi, totuși, la gândul că: „Noi, cu organismul nostru imperfect, nu putem observa această lume superioară, ci numai două manifestații simple ale acesteia lumi, anume: spațiul și timpul separat“. — lăsându-ne nostalgia „acelei ființe superioare cu simțuri mai perfecte, care ar vedea altcum spectacolul universului“.

Dl N. Dașcovici urmărește cu o neîncredere competentă îndrumările pacifiste ale sovietelor, iar dl Bezdechi ne

indeamnă olimpic la o plimbare în utopia lui Iambulos, „Insula Soarelui“, excursie anevoioasă în vremurile noastre de mecanizare a existenței.

Numai dl Ghiulea — care a crescut în educația occidentalului industrializat, la școala materialismului istoric, sub barba lui Marx — după expresia lui Wels — „care fâlfaia un vânt revoluționar deasupra Europei înspăimântate“ — aduce în această liniște patriarhală și preocuparea cărturărească, tumultul vieții noastre sociale:

— Avea-vom un Pangelos sau un Pilsudski?“

(Ideea Europeană dela 1 Iunie)

„In Ardealul românesc unde presa minoritară e mai puternică astăzi ca oricând, presa românească e aproape inexistentă. Gazetele românești cari se încapăținează să mai apară, trăesc de pe o zi pe alta ca vai de ele.

In atmosfera aceasta neprielnică scrisului românesc, și descurajantă, un harnic publicist ardelean, susținut de o inflexibilă tenacitate a știut totuși să impună în centrul Ardealului o revistă românească, care a intrat în al treilea an de existență. E vorba de dl Ion Clopoțel și de revista săptămânală pentru probleme sociale și economice „Societatea de Mâine“.

In Ardealul nostru nepăsător, unde nici chiar partidele politice nu-și pot susține ziare la înălțime, munca și spiritul de inițiativă al dlui Ion Clopoțel, a săvârșit o adevărată minune. D-sa a grupat în jurul „Societății de Mâine“ unele din cele mai valoroase elemente ale scrisului românesc de astăzi.

Revista „Societatea de Mâine“, trecută peste greutatele începutului, și-a tăiat drum larg în întreg Ardealul și se pregătește neîntrerupt pentru noua cucerire de teren.

E o revistă necesară care va trăi, care va trebui să trăiască.

Optimismul robust al dlui Ion Clopoțel, și neobiceiuitul său spirit practic ne o garantează“.

(Cuvântul Ardealului, Tribuna Nouă Arad).

„Societatea de Mâine“ este una din puținele reviste românești cu un bogat dar serios cuprins. In special de un viu interes anchetele asupra „Filosofiei contimporane“, la care răspund dnii Rădulescu Motru și Nae Ionescu, și asupra valorii sociologiei, cu răspunsurile dlor Brăileanu, Andreiu și Ralea. Asupra politicii internaționale, articolele dlui Dașcovici, dau lămuriri prețioase. — Sunt aproape singurele articole asupra chestiunilor internaționale din toate publicațiile românești. „Revista Universitară“ organul cercului studențesc ilfovean, București).

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOTEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
CALEA VICTORIEI 51. TELEFON 308
PIAȚA UNIREI No. 8.
Cluj, Duminecă 20 și 27 Iunie 1926

Anul III. N-rele 25—26
NUMĂRUL: LEI 20

Filozofia socială a lui Henri de Saint-Simon

„Toți oamenii vor munci.“
(Lettres de Geneve, 1802)

„Toate instituțiile sociale trebuie să aibă ca scop îmbunătățirea soartei morale, intelectuale și fizice a clasei celei mai numeroase și mai sărace.“

(Principiu în fruntea publicațiilor st. simoniene din 1825).

Sociologia este o știință la modă. În formație încă, ea ne rezervă surprize pentru viitor. Dacă nu putem bătui extensiunea pe care va lua-o, în schimb putem cunoaște formele din care a ieșit. Căci ea nu este decât o continuare naturală a doctrinelor franceze din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Printre moralisții și doctrinariii francezi din această dintâi jumătate a secolului contele Henri de Saint-Simon ocupă un loc de frunte. În jurul vieții și doctrinei lui s'a scris o întreagă literatură. Aproape toți teoreticienii socialiști posteriori îi împrumută idei sau îi aduc elogii în scrierile lor. Filozoful și economistul englez Stuart Mill vorbind despre sistemele sociale ale lui St. Simon și Fourier le socotește „în numărul produselor celor mai de seamă ale trecutului și ale prezentului.“

Colaboratorul lui Marx, Engels, îi împrumută teoria guvernului-administrație și a societății atelier¹, iar Menger în cartea sa „Statul socialist“ numește „doctrina școlii st. simoniene“ unul dintre monumentele principale ale socialismului. În Franța influența sa nu s'a mărginit numai la socialiști, ci s'a extins asupra unei numeroase elite intelectuale din timpul restaurației și monarhiei burghize a lui Louis-Philipp. În afară de școala st. simoniană, moștenitoare și continuatoare directă a ideilor sale, opera filozofică a lui August Comte — un elev renegat al lui St. Simon — se resimte de puternica

sa inspirație. Istoricii Thierry și Michelet sunt printre ferenții lui admiratori. Renan în cartea sa „L'avenir de la science“ are multe puncte de apropiere cu St. Simon, cum însuși o mărturisește.

Mai mult chiar: influența lui s'a exercitat în mod direct, prin contact personal asupra unei falange de bancheri și oameni de afaceri, ca Lafitte, Ternaux, frații Pereire, Olinde Rodrigue, J. B. Say, Richard-Lenoir, cam în spiritul intuițiilor sale au pus temelii în Franța marea industrie și puternicul sistem bancar. St. Simon, ne apare în același timp un precursor al socialismului și al capitalismului. Astfel în Franța și prin opera civilizatoare a Franței în Europa st. simonismul și-a adus roadele sale în cursul secolului al XIX-lea.

Cu siguranță și generația română întoarsă din Paris pe la mijlocul secolului trecut cu idei de reforme și civilizație apuseană trebuie să fi fost îmbibată de ideile școlii st. simoniene, judecând după invectiva lui Eminescu din articolul „Bătrâni și tineri“ publicat în „Timpul“ (14 Decembrie 1877): „Astfel vin pătură după pătură în țara noastră cu ideile cele mai ciudate, scoase din cafenelele franțuzești sau din scrierile lui *Saint-Simon* și ale altor scriitori, ce nu erau în toate mințile, iar formele vieții noastre de astăzi au ieșit din aceste capetele sucite, care cred că în lume poate exista adevăr absolut și că ce se potrivește în Franța se potrivește și la noi.“ Eminescu vedea prea negru, sau scria la comandă, făcând politică de partid. În orice caz nu cunoștea pe St. Simon, căci altfel, el care în aceeași serie de articole dă ca panaceu tuturor relelor societății românești „munca și iar munca productivă“ și-ar fi schimbat părerile cetind apologia muncii în scrierile acestuia și renunțând a ataca pe filozof, s'ar fi mulțumit să critice pe falșii lui interpretatori români.

Studiul vieții lui Saint-Simon este interesant din mai multe puncte de vedere. De o parte datele biografice și mediul istoric în care a trăit reconstituiesc romanul unei vieți excepționale prin bogăția, pitorescul și dinamicitatea ei. Ele ne înlesnesc înțelegerea operei, arătându-ne partea ei soluționară, utopică și accesorie, care e elaborată totdeauna în vederea și supt imboldul circumstanțelor istorice momentane și contribuiesc astfel la reliefaarea principiilor fundamentale și esențiale din doctrina sa politică și economică. Din ele se desprinde mai ales, puterea magică a idealului urmărit c'o uimitoare tenacitate, care i-a ajutat în toate fazele vieții sale din „cădere în cădere“ să se ridice la culmile cugețării omenești. Această biografie a reușit să ne-o dea d. Maxim Leroy într'una din cele mai bune cărți apărute anul trecut cu ocazia centenarului morții lui St. Simon.²

Supt alt aspect datele biografice prezintă o valoare documentară psihologică. St. Simon a fost declarat din mai multe părți de nebun. Faguet îl numește un nebun genial, iar doctorul G. Dumas, profesor de psihologie la Sorbona în studiul său „Deux messies postivistes“ demonstrează cu date biografice mesianismul, nebunia lui Saint-Simon de-a se crede reformator și mântuitor al neamului omenesc. Contra acestor afirmații s'ar putea obiecta, că un creier puternic și bine înzestrat se distinge chiar prin originalitatea concepțiilor și printr'un efort de inițiativă, distrugătoare de bariere rutinare, criteriu de clasificare a forței psihologice insinuat de d. Pierre Janet în recentul său curs de la „Collège de France“ și după care St. Simon trebuie clasat mai curând printre spiritele puternice și sănătoase. Maxim Leroy în cartea

² Maxim Leroy: *La vie véritable du comte Henri de Saint-Simon*, în colecția „Les cahiers verts“ 1925.

¹ „Guvernării persoanelor se substituie administrația lucrurilor și direcția procesului de producere“ (Engels în polemica sa cu Dühring)

amintită, folosindu-se de-o largă documentație de arhivă și de piese inedite arată tocmai partea practică și sceptică din caracterul lui St. Simon. Din ele reiese că extravaganțele atribuite

lui St. Simon au fost exagerate sau comentate tendențios, mai ales din cauza bizareriilor lui Enfantin, un discipol al său. (Va urma).

Petru Drăghici

Asupra limbii

— cum se scrie în zilele noastre —

IV.

Articolele mele despre limbă au prea puțin răsunet. Am constata-o și mai de mult, nu fără regret, de sigur, dar cu înțelegerea omului care știe bine cât de ușoară e căderea în erezii, și cât de grea este desbărarea de ele. Predicile mele merg cam în pustiu: Cei cu adevăratul simț al limbii n'au nevoie de ele; — ei continuă a scrie corect: origine, margine, lature, — sau el ofere, suferă, sprijinește, acoperă, descoperă, — ca ceva dela sine înțeles: — rău nărăviții, la rândul lor, nu se lasă odată cu capul; pentru ei rămân ineluctabile ereziile: origină, margină, latură, — și: el oferă, suferă, sprijină, acoperă, descoperă, etc.

Va să zică: vorbă 'n vânt! Pe cel care știe, n'ai să-l înveți nimic; pe cel care nu știe, sau nu vrea să știe, nu poți să-l convingi; și rămâne totul cum a fost. Până când? nu știu.

Întâmpin însă ceva la ce nu mă așteptam: un contradictor care vrea să argumenteze. Dacă stăruința în erezii — o stăruință pasivă — poate să fie „al naturii ceva“, — încercarea de a le justifica, a le argumenta, n'am întâlnit-o aproape de loc până acum. Arhimandritul Scriban doar, de altfel un bun cunoscător și prețuitor al „limbii vechi și înțelepte“, pleda odată pentru singularul: *Paște*, sărbătoarea *Paștelui*, sub cuvânt că așa a auzit Sf. Sa, încă din copilărie la *Galafii* (nu la *Galaf*): Se poate ca Sf. Sa să fi auzit cuvântul acesta rostit așa. Și eu, care am trăit multă vreme pe periferiile Bucureștilor, am auzit prea adesea pe băcanul meu plângându-se: „mă dor *picerele*“ — iar pe băiatul din prăvălie, la întrebarea mușterului: — Aveți măslina? — răspunzând: „*Este*, da' s'a *isprăvită*“.

Zic: toate acestea, în vorbirea curentă, au să meargă, ca solescisme, provincialisme — mai știu eu? — dar nu pot intra în limba literară, în limba cultă, care are să mai țină socoteală și de alte reguli, ce stăpânesc limba, nu în mod arbitrar sau despotice, dar nici dând drum anarhiei tuturor stălcitorilor sau neînțelegătorilor.

Limba este un patrimoniu sfânt, al nostru, al tuturor. Am moștenit-o, — zadarnic acest lucru au încercat să ni-l conteste dușmani, din alte pricini, —

am moștenit-o dela strămoșii noștri latini, — romani. Dela ei avem: capul, fața, ochii, pieptul și inima; dela ei cerul și pământul, soarele și luna. Această frumoasă limbă am păstrat-o; — împeștrările întâmplătoare nu pot să-i atace obârșia, — oricât acest cuvânt chiar, ar fi și el de origine străină: — căci păstrăm, și avem să păstrăm, *fisionomia latină* a limbii noastre.

Să venim la contradictorul nostru. Este un literat. D. Leca Morariu, pe care-l prețuiesc ca scriitor, publică în foiletonul ziarului „*Glasul Bucureștilor*“ un articol intitulat: „*De-ale limbii, Bucureștii sau Bucureștii*“. Imi face întâi imputarea, că rău intitulez eu articolele mele: „*Asupra limbii*“, — când, după părerea d-sale, ar fi trebuit să zic: „*Pentru limbă*“. Nu e vorba nici de pentru nici de contra: — puteam să zic mai bine: *despre* limbă. Dar n'are-a face. De ce am zis și zic eu *Asupra* limbii, și nu *despre* limbă (în niciun caz *pentru*, ceea ce naște numai decât ideea de *contra*) — aceasta să n'o mai discutăm aici.

Regretul meu începe de acolo, de când literatul Leca Morariu vrea să susțină erezia singularizării numelor de *pluralia tantum* ale unor numiri de localități, ca: București, Ploești, Pitești, etc. Se indignează onoratul meu contradictor, că am zis eu: „*Bucureștii*“ e o *dublă* aberație.“ — De ce chiar *dublă*?

Să vă esplic: Mai întâi, e o aberație ca să transformi un plural într'un singular, când e în contra spiritului și regulilor limbii. Al doilea, dacă totuși ții la acel singular, ai să-l faci *singular*. Ai să zici: *Bucurescu*, — cum zici de pildă *Buzescu* (o localitate cu acest nume din Teleorman); — dar când zici *Bucureștii-ul*, atunci intervine a *doua* aberație („colac peste pupăză“, am zis, cu un termen poate prea popular).

Dacă nu ne-am înțeles nici acum, renunț la rest.

Să-mi dea voie d. Leca Morariu, să nu admit autoritatea lui „*Bădica Gheorghe*“, care zice „*Frătăuțul*“ în loc de „*Frătăuții*“ sau „*Comăneștiul*“ în loc de „*Comăneștii*“; *bădica* Gheorghe poate să zică așa, fiindcă s'a luat după dumneavoastră, oamenii „cu

carte“, — dar el nu-și poate încă valida intrarea în gramatică, cu expresia lui; căci atunci ce ne facem cu *picerele* și cu *sântără*?

Nici citațiile din Brătescu-Voinești: „cu dorul *Bucureștiiului*“, sau „*împrejurul Bucureștiiului*“, nu pot fi hotărâtoare. Mai întâi, nu știu dacă aceste expresii n'au fost puse în gura *personajilor* eminentului prozator, fiindcă așa le rosteau ei. Dar chiar presupunând că Brătescu-Voinești ar fi admis pe acest *Bucureștiiul* în proza lui, totuși n'ai să mi-l pui mie, față în față, ca autoritate. Eu cu Brătescu-Voinești pot să discut acest lucru, — dacă va vrea, — dar n'am să mă supun decât autorității spiritului limbii noastre, așa cum îl înțeleg.

București, Ploești, Pitești, sunt *pluralia tantum*, și așa au să rămână. Căci te-aș întreba, d-le Leca Morariu, care poate admite *Focșamul* sau *Botoșamul*, cum vei zice acelei minunate stațiuni climaterice, căreia noi în zicem: *Bușteni*? — *Bușteanul*!?

Conjugarea: Mă întrebi imputându-mi „o dezorientare“: — „*Adică cum, Dumnezeu, va fi zicând d-nul Gorun*?! Doar nu *el ofere*!!!

Ba, pentru Dumnezeu, Gorun așa zice; și nu va zice niciodată *oferă*, după cum niciodată n'a auzit din gura unui român cu simțul limbii lui: *suferă*, sau *sprijină*, *acoperă* sau *descoperă*, — verbe de conjugarea a patra, pe cari n'avem voie noi, să le înaintăm, din capriciu sau după deprindere, la conjugarea întâia. „*Sufere, acoperă, sprijinește*“, zice tot românul, și bine zice.

D. Leca Morariu îmi replică: „*zicem cu toții (cu toții?) el oferă și mai zicem numai unii* (din fericire!) *el suferă*, pentru extrem de simplul motiv (*extrem* era indicat) că chiar în conjugarea a patra mai zicem: *el coboară, omoară*, etc.“... Aș vrea să-l fac atent pe d. Leca Morariu că dezorientatul nu sunt eu, ci d-sa, căci verbele pe cari le citează, nu sunt de conjugarea a patra. Verbele în *i* sau *ă* (puține) sunt unele de conjugarea întâia, și altele de conjugarea a patra. Cele dintâi, dacă n'ar fi extremul fonetism, care cu toate astea nu poate să înfrângă cu totul etimologismul, — s'ar serie a *coborâ*, a *omorâ*, a *doborâ* — verbe de conjugarea întâia, faceți proba d-le Morariu, — rămânând alte câteva: a *urî*, a *târî*, a *ocârî*, — de conjugarea a patra. După *origine*.

Deci, lasă-i pe „*strămoșii* d-lui I. Gorun“, în colbul de cronică, — dacă nu știi să citești ceva de subt acel colb, — și dacă cronică d-lui I. Gorun nu poate să-ți spună nimic altceva.

Ion Gorun

Sistemele electorale și legea noastră

În vremea noastră de vot universal, direct, secret și obligatoriu, desbaterea în jurul drepturilor *politice* și a cetățenilor cărora aceste drepturi li-se pot acorda, fără nici o primejdie pentru siguranța și progresul societății respective, nu se mai pune. Principiul general admis și consfințit în România mică abia prin revizuirea constituțională dela 1917, când s'a abandonat definitiv sistemul electoral censitar, — este acela al drepturilor politice acordate *fără nici o excepție* tuturor cetățenilor majori cari își îndeplinesc în stat datoria de soldați și de contribuabili către fisc. Chestiunea culturii și a pregătirii cetățenești a alegătorului de vot universal rămâne cu totul pe al douălea plan, dacă nu-i chiar înlăturată cu desăvârșire de beneficiarii sistemului cari sunt, în genere, toți politicienii lipsiți de scrupule și gata să făgăduiască în opoziție tocmai ceea ce știu că nu vor putea îndeplini la guvern.

Când vorbim, însă, despre sistemele electorale nu ne interesează conștiința civică propriu zisă a alegătorilor sau simțul de răspundere al aleșilor, ci modalitatea calculului matematice prin voturi anonim exprimate, ce scoate urnelor forța de guvernare în Stat și legitimitatea acestei forțe aparținând partidului la putere.

Sistemul electoral trebuie să ne ducă la modalitatea cea mai potrivită dintr'o anume țară — modalitate variabilă după timp, loc și împrejurări locale, deci foarte relativă — pentru realizarea forței de guvernare respective într'un acord cât mai desăvârșit cu asentimentul celor guvernați. *Căci principiul guvernământului liber, eșit din asentimentul prealabil al celor guvernați și presupunând schimbarea guvernelor prin alternarea partidelor la putere potrivit indicațiilor corpului electoral, — a ajuns să fie, astăzi, un principiu de drept public internațional după consfințirea ce i-s'a dat prin art. 1 din pactul Societății Națiunilor.* Într'adevăr, prin acest articol se precizează drept primă condițiune de admitere în sânul societății că numai statele „care se guvernează în mod liber“ pot fi primite în concertul internațional al statelor civilizate avându-și sediul la Geneva.

Astfel pusă chestiunea, guvernământul statului modern trebuie să se bucure de asentimentul liber al majorității corpului electoral fără ca, prin aceasta, minoritatea să cadă victima

răzbunărilor sau nedreptăților din partea majorității. Ideea aceasta de just echilibru era admirabil formulată de James Madison, fostul președinte al Statelor-Unite, la începutul veacului al XIX-lea, când spunea că prima datorie a unei democrații adevărate este „să garanteze“ o parte a societății împotriva nedreptății celeilalte.

De aci sistemul reprezentării proporționale a voinței corpului electoral prin formule cât mai apropiate de adevărul absolut al proporționalității matematice. Lupta în favoarea *proporționalei* electorale, pornită acum 70—80 ani pretutindeni în țările cu regim parlamentar reprezentativ și cu vot universal, a cucerit, treptat, toate țările care puteau fi cucerite până în preajma zilelor noastre când criza parlamentarismului modern pare a declanșa o reacțiune generală și provoca tendința de revenire nu la sistemul *majoritar* propriu zis, în materie de guvernământ, dar la acela de *primă majoritară* acordată uneia din grupările politice mai puternice sau care pare mai puternică.

Noi n'am cunoscut proporționala decât dintr'o foarte scurtă experiență, în puținele alegeri făcute pe temeiul revizuirii constituționale dela 1917. Dar înainte ca practica sistemului să fi impus vre-o concluzie pozitivă și, mai ales, să fi dat toate rezultatele admirabile de educație civică pe care era capabilă s'o dea corpului electoral, am abandonat-o pentru a reveni la sistemul majoritar „cu reprezentarea minorităților“ cum spune noul text constituțional.

Din lunga experiență a altor popoare, care au cunoscut și aplicat îndelung proporționala desăvârșind educația cetățenească prin diferite corective, noi n'am cunoscut nimic și n'am luat nimic. Căci, în definitiv, sistemul votului *limitat* sau al celui *cumulativ* posibil în sistemul de listă, nu erau decât corective fericite pentru a asigura, în mod cât mai sincer, reprezentarea proporțională a partidelor politice, iar prin ele bineînțeles a curentelor de idei și a intereselor. Alegătorul își limita voturile numai asupra candidaților preferați sau, dimpotrivă, prin modalitatea votării *cumulative*, își concentra voturile asupra unuia singur sau câtorva dintre candidați în loc să fie nevoit a le da tuturor de pe listă sau să anuleze o parte din puterea electorală proprie. Adică, în județul unde, de pildă, erau de ales

10 deputați dintr'odată, alegătorul își putea concentra toate voturile asupra unuia singur sau le împărția între doi candidați câte 5 voturi; ori între trei câte 3 voturi, sau chiar între cinci câte 2 voturi. Sistemul prezintă marele avantaj al reprezentării proporționale asigurată alegătorilor cu voință bine stabilită și foarte conștienți de puterea lor electorală, — adică realizează tocmai contrariul legii noastre electorale din Martie a. c. care îți impune să votezi *tale quale* lista oferită de cluburile politice, iar dacă, în conștiința de om luminat, nu poți primi acest lucru; să-ți anulezi pur și simplu votul, lăsând ca hotărârea de soarta guvernării s'o rostească alegătorii anonimi și fără nici o voință conștientă.

În sistemul scrutinului uninominal, găsim corespunzând, votul *plural* acordat celor mai în vârstă ori celor cari presupun prin cultura lor o pregătire cetățenească deosebită sau, în sfârșit, celor cari, prin averea mai mare ori familia mai numeroasă, justifică presupunerea unui simț deosebit de răspundere și grijă în afacerile de stat.

În toate aceste sisteme, atât la scrutinul de listă cât și la cel uninominal, domină preocuparea de a lăsa cetățenilor mai luminați și mai pregătiți pentru viața publică un oarecare rol covârșitor cu ocazia consultării voinței naționale. Însăși reprezentarea proporțională prin scrutinul de listă înlăturând defectele bine cunoscute ale circumscripției electorale cu un singur ales, a căutat să realizeze alegeri cât mai corespunzătoare diferitelor curente de idei sau interese sociale.

*

Dacă trecem la examinarea reformei noastre electorale din Martie a. c. ne isbește dela început efectul de *anonimat electoral absolut*, de *inabușire a voinței tocmai a acelor alegători mai conștienți și mai voluntari*, în sfârșit de *anihilare și descurajare a oricărei lupte de idei când rezultatul votului le condamnă dinainte și fără apel dacă luptătorii nu sunt susținuți de o formidabilă coaliție de interese materiale închegate într'un mare partid sau de un curent excepțional de opinie publică variabilă dela demagogia de extremă dreaptă spre cea de extremă stângă.*

În primul rând, *anonimatul electoral pe întreaga țară* își capătă perfectă realizare acum când votezi una, dar din urnă prin calculele electorale pe toată țara și prin voința secretă a cluburilor determinând ordinea candidaților de pe listă ese cu totul altceva. Panașajul cu toate defectele lui de tra-

gere pe sfoară reciprocă dintre candidații aceluiaș partid, la nevoie chiar prin acorduri secrete cu partidul advers, prezenta avantajul de a slăbi efectele acestui anonim de descurajator. Nu mai vorbesc de anihilarea completă a alegătorilor cu voință și cultură deosebite cari puteau prin corectivul creionului să modifice rezultatele oarbe ale votării prin ștampilă. Este o adevărată înecare și desființare a alegătorilor mai luminați și a tuturor cetățenilor cu cultură în masa anonimă a alegătorilor anonimi, cu ștampila, cari sau nu știu ce vor sau atunci când au o voință clară sunt lipsiți de priceperea mijloacelor pentru manifestarea ei. Este evident că în loc ca masa celor din urmă să fie frământată și pregătită electoralicește de cei puțini pentru o votare cu preferințe și oarecare alegere, se întâmplă tocmai, dimpotrivă, o desgurare a celor puțini și pregătiți mergând până la abținerea lor dela vot.

Contrastul dintre starea de fapt de la noi și ceea ce pretind autorii legii că au voit să asigure: lupta între partide pe idei și pe programe, iar nu după persoane, rezultă în mod isbitor din problema foarte desbătută a semnelor electorale. Într'o țară de alfabeți, semnul electoral, indiferent dacă e geometric sau simbolic, n'are nici o rațiune de existență; cetățeanul știutor de carte își alege citind buletinul de vot partidul sau candidații preferați. La noi, semnul electoral reprezentând obiecte sau imagini curențe în viața alegătorului rural a fost, dela început, mijlocul sigur de succes pentru partid. Curentul a venit abia pe urmă să lege în mintea sătenilor ceva precis de fiecare semn electoral: crucea, seceră, steaua, coasa ori plugul. Legea din Martie a. c. a desființat în mod ridicol vechile semne stabilind obligativitatea semnelor geometrice din linii drepte, în locul libertății depline a alegerii semnelor electorale, ca și cum într'o luptă de idei și de programe politice numai acest semn ar fi elementul hotărâtor. Fără să vrea legiuitorul a recunoscut tragica noastră situație electorală de țară analfabetă în care steaua, crucea sau seceră devin simboluri de biruință în afară de orice program politic de partid, pozitiv și realizabil.

Punând în fața acestei triste realități desființarea panașajului și suprimarea corectivului exercitat de alegătorul conștient, care nu se ia după simbolul electoral, avem tabloul exact al contradicțiilor dintre ceea ce formal se urmărește și căile alese pentru realizare.

E probabil că s'a perdut din vedere că, în sistemul electoral cu desăvâr-

șire anonim, cu lista întreagă și ștampilă „votat“, primejdia făgăduelilor demagogice irealizabile, dar lesne înșelătoare, este mult mai mare decât în scrutinul uninominal sau cel de listă panașat unde controlul alegătorului asupra candidatului, individual, pune o limită minciunii electorale. Raportul de responsabilitate directă între cel care făgăduiește și alegătorul mințit pune o limită promisiunilor demagogice exagerate. Scrutinul actual de listă, cu prima de guvernare dată partidului care a obținut 40 la sută din totalul voturilor pe țară, poate însemna în acelaș timp o primă de încurajare demagogiei anonime în campania electorală de partid.

Dar inegalitatea flagrantă de reprezentare între gruparea majoritară și cele minoritare care ne pune în fața cetățeanului rezultat ca să vedem, în acelaș județ, candidații majoritari aleși în proporția de un deputat la aproximativ 3000 voturi exprimate, în vreme ce de pe listele minoritare nu es candidați nici la proporția dublă sau chiar triplă de voturi exprimate. Astfel, prima excesivă de guvernare stabilită, prin lege pentru întărirea forței de guvernare la noi, — unde guvernul a fost tare totdeauna — devine element de falsificare a voinței corpului electoral.

În sfârșit, proporționala capabilă să slăbească forța de guvernare prin impunerea coalițiilor de partide la guvern, în locul cabinetelor unitare date de unul și acelaș partid disciplinat, — a fost înlocuită prin sistemul așa zisei prime majoritare acordată listei cu 40 la sută minimum din voturile exprimate.

Primul rezultat obținut prin ultimele alegeri ne arată că sistemul ne-a pus într'o situație mai grea decât proporționala sincer și direct aplicată. Anume, minoritățile etnice prin cartelele electorale s'au dovedit a fi, — ceea ce de altfel se și prevăzuse dela tribuna Camerei când s'a discutat legea electorală, — elementul hotărâtor pentru câștigarea primei majoritare de una sau alta din listele de partid concurente. De aci transacții electorale întemeiate pe concesiuni pozitive de guvernare între minoritățile etnice și partidul aflat la putere, de aci renunțări la programul echitabil dar ferm al politicii de stat față de minorități, dintr'un interes precis impus de prima majoritară a legii electorale.

Un calcul de câteva cifre ne confirmă imediat acest adevăr.

Din totalul de 2.662.565 voturi exprimate la Camera gruparea majoritară a înrunit 1.366.160 voturi, adică 52 la sută din total, deci depășind su-

ficient limita minimă de 40 la sută pusă prin lege. Dar dacă avem în vedere că aproximativ 400.000 voturi minoritare, săsești și ungurești, au mers cu guvernul pe baza unui cartel electoral, adică vre-o 15 la sută din cota de 52 la sută a fost aportul elementelor minoritare, iată că vedem cine a dat prima de guvernare. E destul să ne imaginăm că aportul minorităților ar fi mers cu gruparea minoritară cea mai tare care a înrunit 27 la sută din totalul voturilor pentru ca să înțelegem imediat că prima de guvernare ar fi mers la alții prin voința aceluiași minorități etnice.

Fără nici o manifestare de ostilitate minorităților noastre, față de care o datorie de onoare ne obligă să le respectăm drepturile făgăduite din proprie inițiativă și recunoscute, apoi, printr'un act internațional, — trebuie să recunoaștem că o lege, care ar asigura în permanență prima de guvernare partidului românesc sprijinit de celelalte populații conlocuitoare deosebite de majoritatea națională, nu poate fi socotită drept cea mai bună și cea mai prevăzătoare lege electorală.

Suntem la prima experiență electorală, precum am spus, dar ea este suficientă ca să ne impună imediat o revizuire a directivelor generale adoptate în Stat pentru realizarea și asigurarea forței de guvernare.

N. Dașcovici

Cronică mărunță

— În numărul pe luna Aprilie al revistei lunare „Teatro“ din Milano, a apărut întâia traducere în limba italiană a dramei lui I. L. Caragiale: Năpasta, datorită d-șoarei Maria Smigelschi, studentă la Universitatea noastră și d-lui Reto Roedel, care publică în acelaș loc și un mic studiu despre teatrul românesc, stăruind mai ales asupra lui Caragiale.

— Academia Română a ales pe d. Petru Bogdan, prof. la Universitatea din Iași, membru activ la secția științifică, pe d-nii Virgil Drăghiceanu, Gheorghe Tașcă și Angelo Pernice (din Florența) membri corespondenți la secțiunea istorică. În același timp a proclamat membri de onoare pe d-nii general Berthelot și Elie Radu, profesor la Politehnica din București.

— Intre 1—8 Iulie se vor ține la Cluj cursuri de perfecționare pentru medici aranjate de secția medicală și biopolitică a „Astrei“ în colaborare cu Facultatea de medicină din loc. Obiectul acestor cursuri va fi problema tuberculozei.

— Cu prilejul împlinirii a 37 de ani dela moartea lui Mihail Eminescu, Duminică, în 27 Iunie, comitetul pentru ridicarea în București a unui monument marelui poet va da un parastas și va organiza un pelerinaj la cimitirul Bellu.

Impresii dintr'o călătorie în Orient

Egiptul, Alexandria, Cairo și împrejurimile

Egiptul este propriu zis țara Nilului, căci cele 11 și jum. milioane de locuitori locuiesc mai mult dealungul văii acestui fluviu. Valea este mărginită între lanțul de munți ai Libiei și ai Arabiei până la Asuan. Exceptând regiunea dinspre canalul de Suez și aceea din jurul lacului Karun, în rest se întinde deșert, presărat cu rari oaze.

Asupra originii locuitorilor din Egipt sunt mai multe păreri. Cea mai acreditată pare a fi aceea care consideră, că nu se poate vorbi de păstrarea unei rase pure autohtone, populațiile băștinașe suferind încrucișare, fie cu Berberii, veniți din Africa de Nord, fie cu Beduinii, veniți din Asia, fie cu Negrii sau Berberini din Nubia.

Egiptul are cea mai veche civilizație, atingând sub faraoni un maxim de perfecție în artă, știință și litere. Dinastiile naționale au încetat să domnească prin 525 a. H. când au fost supuși de Perși. Cucerii de Macedoneni, ei rămân în mâna Ptolomeilor, până la ocupația Romanilor. În evul mediu au căzut sub Arabi, iar în sec. XV au fost luați de Turci. Prin tratatul de la Londra 1841, se recunoaște suveranitatea Porței, dar Kedioului i se acordă oarecare demnități și dreptul de moștenire la tron. Anglia începe însă să-și exercite din ce în ce o influență mai mare în Egipt, întinzându-și posesiunea peste Sudan până la Bahr el Gazal.

De scurt timp numai Egiptul se bucură de autonomie relativă. Afacerile economice și în parte administrative sunt supuse comisariatului englez din Cairo.

Ceice vizitează Egiptul îl pot găsi interesant din 3 puncte de vedere. Primul ar fi acel al părții pur egiptene, care nu se poate vedea decât mai departe de orașe, departe de locurile unde se găsesc străini; al doilea ar constitui partea europeană sau egipto-europeană, din orașele Alexandria, Cairo, Port Said, Luxor, Asuan etc., adică acolo unde se întinde amestecul civilizației europene; și al 3-lea ar constitui Egiptul antic: Piramidele, mormintele și ruinele vestitelor temple.

Ca să poți valorifica adevărata și pură viață egipteană, trebuie să-ți alegi nu numai locul (satele cu bordeie sau corturi), dar și timpul. Primăvara Egiptului, care începe prin Noemvrie și se termină în Martie, deși este plină de verdeață, delicioasă pentru climă, este însă plină de turiști. Pentru a putea fi mai liber de ei, trebuie să riști a

vizita satele de lângă Nil în căldura toridă a lunilor Iulie și August, după trecerea celor 40 zile ale teribilului Kamsin (vânt cald de deșert). La această epocă Nilul ese din somnolența sa, spre bucuria tuturor acelor care trăesc prin el.

Nu am avut ocazie a admira viața Egiptului la această epocă. Mi s'a spus însă că atunci când Nilul crește, devine verzui, (un verde spălăcit) nebăubil, chiar toxic prin otrăvirile și putreziciunile aduse din Sud. După câte-va zile izbucnește inundația și atunci se asistă la nașterea unei lumi nouă. Miliarde de insecte ies avertizate de umiditatea care impregnează nisipul. Culoarea apei se schimbă într'un roș sângerând și odată cu acest eveniment o beție generală apucă pe oameni. Bărbați, femei, copii, chiar animale aleargă, strigă și se aruncă veseli în apele roșii ale fluviului. Cei mai mulți pescuiesc numeroși pești aduși în bande de valurile apei. Când apa devine mai staționară se arată la suprafața ei, absurdul și amuzantul pește numit Fatraka. Este un pește, care se hrănește numai cu murdării, le înghite în neștire, mărindu-și stomacul, până ce devine rotund ca un balon plutitor deasupra apei. Neplăcându-i să se miște, stă ore întregi la suprafața apei, fie cu spinarea, fie cu abdomenul. Copiii de felahi își fac un joc ca să-l spargă; atunci el se desumflă și moare.

La această epocă se poate vedea și gradul de ospitalitate, mai ales al proprietarului egiptean, care deși îmbogățit de Englez prin mijloacele de organizare, totuși nu visează decât la emancipare.

Deși am vizitat regiunea în luna Aprilie, totuși am putut obține cu privire la antropo-sociologia indigenilor mai multe date, pe cari le-am reunit în lucrarea mea: „Câteva impresii medicale din Egipt”. Egiptul european arată tot ceiace s'a putut da de mintea europeană ca civilizație și morală acestui popor indigen.

Trebuie să recunoaștem însă că tot ceiace s'a dat, se poate asemăna cu o haină, care acoperă un corp și precum aceea haină schimbă puțin din conformația organică, tot așa și civilizația a schimbat puțin din plăcerile, tainele, slăbiciunile, impulsivitățile și chiar murdăria păturei băștinașe.

Alexandria este un port similar marilor porturi din Europa. Zeci de vase

descarcă, încarcă sau se aprovizionează cu cărbuni în acelaș timp.

Ziua și pot zice chiar noaptea, purtătorii aleargă cu coșurile pe cap, cu saci la spinare, ducând legume, fructe, mărfuri, etc. Emigranți, soldați, polițiști, funcționari străini și indigeni se încrucișează, își vorbesc sau se apostrofează pe largul chei sau pe trotuarele cimentate.

Impresia eropenizării nu o dă numai portul. Cum pătrunzi în oraș străzile, bulevardele, piețele (Mehmed Ali, cu statuia sa equestră) parcurile, clădirile, magazinele, etc., arată mîntea și gustul european.

În vechea Alexandria, este interesant a vedea monumentul lui Pompei, făcut în stil corintic, din granit roș de Asuan. (Are o înălțime de aproape 30 m. și o grosime de 2 și jum. m.), — precum și Catacombele. La aceste în urmă pătrunzi pe o scară în serpentine. În numeroasele galerii și săli zărești scobiturile, în care erau înmormântați creștinii. O capelă îți indică locul unde se făcea slujba religioasă.

Demn a fi vizitat este de asemenea muzeul greco-roman, unde se găsesc numeroase pietre cu inscripțiuni de pe timpul Ptolomeilor, numeroase statui și obiecte lucrate în bronz, faianță și aur.

În împrejurimile Alexandriei se găsește stația de băi Mex, cu drăguțul său casinou, precum și stațiunea Ramlek, cu câteva ruine de pe timpul romanilor și grecilor.

Călătoria de la Alexandria la Cairo prin delta Nilului îți face — pe de o parte — o idee de fertilitatea solului, pe de alta de traiul locuitorilor indigeni. Numeroase scurgeri de apă, canale, șanțuri, etc. stăbat regiunea cuprinsă între cele două mari ramuri de scurgere a apelor Nilului. (Fara el Charbi și Fara el Cherki). Din distanță în distanță grămezi de bordeie de lut constituiesc satele și adăpostesc mulțimea de țărani agricultori (felahi) împreună cu animalele ce-i ajută la munca câmpului. În vecinătatea acestor sate se zăresc mușuroaie de pământ, înșirate fără rost și care indică cimitirele lor.

Treci prin orașe mai mari ca: Damahur, Kair el Zaiat, Benha (de unde se desface linia spre Suez), Kaliub, etc.. În unele din aceste orașe se ține târgul și în scurtul timp al opririi trenului poți observa furnicarul de bărbați (misionar îmbrăcați) femei, fete acoperite și copii, care mișună pe lângă numeroasele căduri de animale (oi, capre, măgari și cămile) și mărfuri.

Cairo este oraș europeanizat asemănător Parisului. Prin deosebire

poate de Paris, grădinile sunt etern verzi, iar pe străzile și bulevardele cu clădiri mari lângă moscheele ajutate, alături de europeni și europence cari se plimbă pe jos sau în tramvai, automobile, biciclete, etc., întâlnești populația indigenă compusă din bărbați în costum oriental purtând pe cap sau în spate, diferite încărcături; alții lucrează sub cerul liber diferite obiecte, care fac specialitatea lor; apoi, femei, din care unele acoperite cu un văl subțire, lasă să se vadă puțin contururile feței, majoritatea îmbrăcate în negru cu un văl gros, susținut la rădăcina nasului de un mosorel, care este prins de cap. Multe din ele poartă copilul lor gol încălecat pe un umăr.

Nu rareori întâlnești pe aceste străzi măgarul sau cămila purtând nutreț sau zarzavat, conduși de câte un tânăr sumar îmbrăcat. Mersul calm al indigenului contrastează mult cu iuțea europeanului.

Străinul este bunul platnic pentru tot ceiace cumpără sau vede și alături de negustorii ambulante, care te importunează cu recomandarea mărfurilor, forfotesc și numeroasele călăuze, care imediat ce te-ai oprit te întrebă în diferite limbi: „ce vrei să vizitezi“. Negreșit că nu-ți oferă serviciul gratuit, iar căutatul bacșiș va fi cu atât mai mare, cu cât nu ai avut prudența să te tocnești dela început.

Dacă Cairo posedă, hoteluri considerate ca cele mai mari din lume, nu însemnează însă că nu poți trăi și mai puțin scump în hoteluri cu confort convenabil. Restaurantele cu diferitele preturi fixe încă nu lipsesc.

Este greu a schematiza în puține cuvinte numeroasele impresii, ce-ți lasă bogățiile și frumusețile acestui vast oraș. Voi resuma însă pe cele mai importante.

Ceia ce-ți lovește privirea în primul loc sunt impozantele moschei și dintre ele merită deosebită atențiune moscheia El Azhar reședința universității. În ea ca și în toate moscheele ești nevoit să intri cu papuci, treci prin galerii (numeroase) largi și lungi, ce mărginesc o curte interioară. În aceste galerii sunt grupe de studenți în jurul a câte unui profesor. Fiecare are cărți, creioane și caiete, în care trec notele mai însemnate. În fund se deschide o galerie mai largă cu 9 altare, unde se adună credincioșii ce-și îndreaptă ruga către Dumnezeu.

La această universitate se adună studenții mohamedani de pe tot globul. Stau mai mulți ani (vre-o 15) și atunci când sunt gata cu învățătura lui Mohamed li se dă un certificat din partea conducătorului universității.

Sunt în prezent vre-o 8000 studenți,

cu 600 profesori. Toată întreținerea și învățătura le este acordată gratuit, iar școala se susține din darul credincioșilor. Universitatea are săli de lectură, o bibliotecă bogată și un muzeu.

Moscheia Sultan Hassan este construită în stil egipto-arab (1359) și considerată ca cea mai mare din cele 3000 ale Cairolui. Are un minaret dantelat înalt de 82 m. și fiind așezată pe poziție mai înaltă a orașului, îl domină cu desăvârșire. Poarta de intrare este lucrată în bronz. Pătrunzi în interiorul clădirii, compus din hală și galerii, cari nu au nimic deosebit, afară de mărimea lor și ajungi în curtea în care se găsește obișnuitul basin de apă ce slujește credincioșilor mohamedani să-și spele mâinile, picioarele și ochii. De aici pătrunzi în livanul Geamiei, care te conduce la Mousoleumul sultanului Hasan: Un dom înalt care are în mijloc un Kematof.

O drăguță și importantă moschee, se găsește vis-a-vis de Sultan Hasan; poartă numele de Kifaye. Această moschee conține mormântul Kediului Ismail și a altor fondatori ai ei. Sunt în interior opere de artă. Unle arabescuri de pe marmore au fost făcute de maeștri italieni.

Merită deasemenea o vizită moscheia Mehmet Ali sau moscheia de marmoră, a cărei coloane și pereți sunt căptușite în marmoră. Călăuza ca să-ți arate valoarea, aprinde un chibrit la un colț al coloanei, lăsându-te să vezi străvechia ei. Aici se găsește mormântul lui Mehmed Ali, fondatorul moscheiei. El constă dintr'un catafalc de catifea neagră, brodată cu aur, pe care se găsesc diferite cifre și litere înconjurate cu lauri. Tot de marmoră, însă mai mică și în stil araboturcesc, este moscheia lui Suleiman Pașa, construită de mamelucul Sultan Selem. Fiind că te găsești în apropierea citadelei (ocupată cu trupe engleze) și de unde ai o priveliște panoramică a întregului Cairo și chiar a împrejurimilor din jurul piramidelor Ghizeh, este bine să te scobori la mormântul Mamelucilor, care se găsește la Sud și să apuci calea care te conduce la Mokattam, izvorul lui Moise și pădurea petrificată.

Pentru vizitarea lor ai nevoie de cel puțin o jumătate zi. Călătoria nu o poți face decât călare pe măgăruși sau cămile. Pe jos e lungă și obositoare, drumurile fiind rele și pline de praf și nisip. De pe platoul Mokattamului, format din calc mumielitice, priveliștea este și mai încântătoare ca dela citadelă sau Mohamed Ali. Vezi de aici, miile de minarete și mărețele cupole ale moscheelor din Cairo, Nilul cu

cotiturile sale și numeroasele sale corăbii, apoi nemăsuratul deșert, acoperit de nisip, de unde se ridică ici și colo, grupele de piramide, în sfârșit orizontul sudic, care lasă fantezia să zboare spre minunile ce le ascunde Egiptul de sus.

Pe platou se mai găsește un fort turcesc și un monument ce a servit odinioară ca punct de observație pentru Englezi și pentru Napoleon I.

Drumul până la izvorul lui Moise merge prin nisip și în unele locuri, prin stânci, izvorul încă se găsește la poalele unei stânci, pătrunzi printr'o gaură pe unde de-abea îți alunecă corpul (târâind) pentruca să vezi o mică baltă cu apă murdară, foarte rea la gust. De aici ridici din nou printre stânci înalte, fără vegetație, la așa zisul loc al pădurei petrificate. Într'adevăr, arbori căzuți în vremuri sunt împietriți, făcuți una cu pământul. Călăuza îți culege mereu bucăți de piatră, unde fibrele petrificate se văd mai bine. Se zice că ar fi resturile așa zisei „Nicola aegyptica“, un arbore foarte înrudit cu Bombakaceul, ce ar fi trăit în epoca terțiară.

Întoarcearea în Cairo se face în general pe la mormintele Kalifilor. O aglomerație de moschee, zidite de sultanii mameluci și unde se găsesc numeroase mormite de ale acestor sultani sau a familiilor lor. Distingem moscheia sultanului Barkuk, precum și cea elegantă a lui Kait Bais.

Cairo excelează însă și prin muzeele sale din care două merită o deosebită atenție: cel național și cel arab.

Muzeul egiptean care timp mai îndelungat pentru a putea fi vizitat și mai ales a putea zice că reții ceva. Într'adevăr, chiar dela intrare, privirea ți-se isbește de cei 2 coloși: Ramses II și Sesostris III. Incepi apoi să te pierzi din ce în ce prin numeroasele statui, sarcofagii, animale mumificate, așezate liber sau în vitrine. Trecând prin săli vezi statui cu numele diferiților faraoni și zei, ca: Amenofis, Hator, Isis, Amon, Horus, Seth, Osiris, Toeris, Ptolomeu, Ramses, Setos, etc. În fugă urci scările pentru ca la etajul de sus să te aștepte pe lângă lucrările coștilor, alte statui, mumiile, numerotate obiecte găsite prin morminte ca scarabei, vase, pumnale, piepteni, obiecte de toaletă, oglinzi metalice, în special panere pentru peruci, bandelele, etc.

Este adevărat că mumiile regilor și a familiilor lor, bine înșirate și catalogate lasă prin figurile lor mai mult sau mai puțin încruntate, o impresie deosebită. Nu-ți vine să crezi văzându-i înșirați ca'n vitrină că acum câteva

mii de ani, făceau să se cutremure popoare întregi.

Sălile de bijuterii, găsite prin morminte, sunt foarte atrăgătoare. Inșă adevărata admirație și emoție o ai în sălile unde sunt lucrurile găsite în recentul mormânt a lui Tout Ankk Amon, precum și sieriul său. Printre aceste lucruri fiecare e un capo d'operă. Palatul regelui, păzitorii îmbrăcați cu fustele de aur, scaunul de aur pe care sunt reprezentați regele și regina sub razele zeului Soare, taburelul pe care regele își pune picioarele având pe el sclavii culcați la pământ, precum și bastoanele care reprezintă pe popoarele supuse: evrei, nubieni, etc., numeroasele casete de aur ciselate, vase de alabastru, ofrande de animale mumificate, etc. îți rețin privirea și te fascinează. Dar de unde greu te decizi să pleci, e din fața bustului lui Tout Ankk Amon în aur și email albastru precum și a sieriului său (al 3-lea), lucrat în aur cu o fineță care ne uimește, de nu-ți vine să-i crezi vechimea. Hieroglifele fincizelate în aur îl acopere complet.

În muzeul arab, găsești resturi de prin moscheele dărâmate și vechile case arabe și turcești, coloane de piatră, capitoli, pupitre, strane, candelă, de lemn, bronz sau piatră, toate sculptate în arabescuri măestrite. Basini cu fântâni și apă care țâșnește funcționează sub ochii fermecați ai vizitatorilor. Se mai pot admira faianțele vechi cu coloritul lor sters, precum și broderii, cusături de mână, covoare persane din secolul XVI-lea, sticlării care se iau la întrecere cu cele din Murano. Iată și o școală în mușarabi, cu locul unde stă profesorul, cu cutițele unde-și pun papucii copiii, etc. În aceeași frumoasă clădire se găsește biblioteca kedivală, care are aproape 100 mii volume, din care numeroase manuscrise și corane mari. Unul din cele mai frumoase e cel scris de Baiazid Ilderim.

Are numeroase săli pentru adulți, copii. Poședă și o colecție de monede vechi, în special ale suveranilor turci.

Caracteristica orașului este strada El Muski, unde se găsește bazarurile. Strada, strâmtă, animată, pitorească își reamintește străzile vechiului Istanbul. Bazarele sau străzile acoperite, conțin ca și cele din Constantinopol despărțiri sau scobituri în zid, unde se află expuse diferite mărfuri: stoffe, bijuterii de aur, argint, salbe, covoare, faianțe, sticlărie, chihlimbare, lână, etc. Cele mai interesante sunt cele de parfumuri, având numeroase ulcioare și sticle cu esențe variate, rădăcini mirrositoare, arome plăcute, etc, apoi cele de arămuri, unde lucrează sub ochii

vizitatorilor ibricele, filegenele, tăvile, etc. Lângă bazarele unde se lucrează draperiile egiptene se află și renumita „poartă sfântă“ din lemn sculptat, măestrit și de care sunt atârinate diferite amulete, petece, hârtii, etc, dorinți ce așteaptă să fie împlinite.

Interesante sunt în acest cartier Muski bisericile creștine: Una este coptă-catolică. Are un mic altar, cu aspect ortodox, lucrat în lemn ars, fără picturi sau statui. În interiorul bisericii pe bănci stau bărbați cu fesurile în cap. În fund unele femei. Cele mai multe stau la balconul cu grilaj. Un dascăl orb citește pipăind cartea cu degetele. Preoți poartă potcapuri roșii, lucrate special. Ei cântă lung și în glasul celor dela noi. Apoi se citește evanghelia.

Biserica armeană, mare bine iluminată, instalată într-o curte unde abundă vânzătorii de lumânări și flori. Tot prin apropiere se găsește una armeano-catolică și alta greco-ortodoxă. Toate aceste biserici sunt ascunse în multiplele străzi strâmte și în curți puțin spațioase.

Spre deosebire de ele, biserica coptă-ortodoxă, cu toate că și ea este într-o curte (cam) ascunsă pe lângă gară, are o mărime, care echivalează cu bisericile protestante sau anglicane și un confort deosebit de pompos. Cece vizitează cartierul Muski, au o ușoară idee de cum se prezintă cartierul vechiului Cairo. În acest din urmă cartier sunt străzi înguste și înfrotchiate cu case vechi având balcoanele eșite în afară, aproape se ating de cele din fața lor; un furnicar de lume în culori variate, care circulă fără încetare și care strigă fie ca să-și facă reclamă mărfii, fie ca să-și facă loc. Cărători de apă cu burdufele de piele strigă și ei, dând în dreapta și în stânga, ca să-și facă loc; cerșetori (cei mai mulți orbi) se tânguesc dureros. Murdăria este în splendoarea ei. Ți-e teamă ca prin atingere cu atâția și atâtea să nu te contaminezi cu ceva.

Cairo posedă încă grădini superbe și în afară de grădina centrală din fața Shepherd's hotelului, avem cea din-spre Ghizeh, unde vegetația tropicală este întreținută cu multă îngrijire printre frumoasele alei și boschete. Aici se găsea în luna Martie, o expoziție internațională, care nu se putea compara cu cele similare din marele orașe europene, deși avea lucruri interesante pentru industria și comerțul local.

Grădina zoologică, pe lângă profuziunea de flori și plante, cu multe păsări ce se preumblă în libertate, posedă numeroase specii de animale,

păsări, pești. Foarte interesanți sunt numeroșii crocodili ce stau nemiscați la soare, pâlcuri de pelicași, ce așteaptă cu nerăbdare să li-se deie mii de peștisorii de mâncare, enormi hipopotami, cărora gardianul le umple gura cu ierburi, familiile de mămuțe, unde bătrânele serioase se uită la nepoței cum se joacă și se trântesc, puși de lei, legați cu lanț se joacă în libertate, etc. Numeroase grote, punți suspendate acoperite cu flori, mai ales cu „Bougainville“ de culori diferite, transformă această grădină într-un loc feeric. Grădina botanică alăturată celei zoologice este sistematic aranjată și cu prinde în interior un mare institut de studii botanice.

Printre frumoasele și interesantele împrejurimi în afară de Piramide (despre care voi vorbi într-un articol special) sunt a se menționa Heluanul, Heliopolis, Matariah și Barajele Nilului. Câte un cuvânt despre fiecare din ele.

Heluanul, este un oraș din o oază situată la 23 km. de Cairo, nu atât de mare prin numărul locuitorilor, cât de însemnat prin băile sale construite în stil maur. Aceste băi au un frumos hall arab, având împrejur sălile cu cabine curate, bine aranjate, atât pentru cl. I, a II-a cât și a III-a. Apa e sulfuroasă și este încălzită prin vaporii. Sunt instalațiuni electrice și de mecanoterapie. Sunt în oraș și sanatoorii particulare precum și frumoase hoteluri. Este stațiunea de unde se poate pleca în vizitarea piramidelor de la Sakkara sau pentru vânatoarea de păsări, în plantațiile de pe țărmul Nilului, care se găsește la o depărtare de 3 km.

Heliopolis este orașul nou, modern, poate cel mai frumos ce l'am putut vedea. Frumusețea nu constă numai în splendida și plăcuta arhitectonice a clădirilor, prin luxul lor, cât și prin aranjarea străzilor, a parcului, pietelor și a curățeniei ce o întâlnești așa de rar în Egipt. Acest oraș construit numai de câțiva ani (și de care nu se știe în Baedeker) poate înșela turistul, care e incredințat că vizitând orașul va vedea aici cel mai vechi obelisc. Acest din urmă ca și renumitul „arbore al sfintei Maria“ se găsește la vechiul Heliopolis, unde este acum Matariah. Se zice că sub acest arbore s'a adăpostit Sf. Feçoară cu Isus și Sf. Iosif, în fuga lor din Egipt și unde îngerul i-a făcut nevăzuți soldaților ce-i urmăreau. Arborele este un sicomor bătrân, aproape uscat de tot, crescut într-o grădină particulară (unde plătești 5 piaștri, în locul unui alt mai vechi, (cel veritabil). Are atârnat de el o mulțime de iconițe, cruciulițe, rugăciuni cu cărți de vizită, etc. În apro-

Cum își apără alții țara de desastru

(In preajma deschiderii Camerei la noi)

„Ura n'a creiat niciodată ceva!“ (E. Herriot, 1926).

Se deschide parlamentul în 25.

Ca să nu fie vrednic de acest omen: 25, va trebui să lucreze!

Cum? Ce argumente să-și aducă pentru ca să nu își piardă timpul scump zadarnic?

În cele ce urmează am adunat mănunchiu argumente din Franța, din Anglia, din Belgia, din Polonia. S'ar putea spori și din celelalte țări europene. Peste tot sunt chemate cu o esplicabilă insistență parlamentele din partea cetățenilor să lucreze.

Acelora, cari vor da din umeri și vor zice: „Ce ne pasă nouă de apelurile astea!? Sunt dintr-o țară streină!“ le răspundem: „Amar vă veți înșela de nu le veți cântări și voi! De te fabula narrantur! Și voi sunteți în jo! Aceleași argumente au dreptul de existență și la voi!“

Să începem:

Statul francez, în vâltoarea crizei actuale, se gândește la introducerea zilelor fără de carne, la cartolinele de pâine, la prohibirea importului obiectelor inutile din streinătate, la micșorarea cantităților de benzină pentru automobilele (multor bogătași)! Cum scrie în cronică sa pariziană, politică, cronicarul stabil al revistei franceze „Revue hebdomadaire“, dl Louis Latzarus (22. V. 1926)? Transpunându-și gândurile în formă de dialog, ca și când ar discuta pro și contra, ajunge la soluția sa precum urmează:

„În ceea ce mă privește, punând cazul că aș fi energetic, aș spune francezilor: „A sosit timpul economiilor“. Mai întâi de toate încep să economisesc eu însu-mi. Vă răspund eu că într-o lună nu va cheltui statul nici un ban fără de folos. Vei auzi, țipete grozave, dar nu va trebui să îți ieși din sărite. Toți inutilii, de cari m'aș descotorosi, toți aceia, cari vor fi atinși de sgârșenia mea, au să urle împreună. Dar pentru voi toți lucrez eu“. La cuvintele acestea nu stau o clipă la îndoială că majoritatea francezilor nu mă va aplauda. Dar aceasta nu va ținea multă vreme, deoarece aș urma: „În ceea ce mă privește, dragii mei prieteni, va trebui, absolută nevoie, să vă restrângeți și voi. Nu mai aveți mijloacele de a cumpăra în streini ceea ce vă lipsește.

Intocmiți-vă astfel ca să produceți“.

Acelaș cronicar, care vede în politicianism flagelul țării și care cere un „moratoriu al politice“, o desfacere a problemelor financiare de viața parlamentară, deoarece numai experții economiști și financieri se vor pricepe să remedieze răul, iar interminabilele discursuri ale politicianilor sunt inutilități condamnable, constată (n. din 3. IV. 1926):

„Stabilizare, deflațiune, vorbe mari, neînțelese. La întâiele măsuri, cari ar fi luate ca să se stabilească cursul francului sau să se micșoreze numărul biletelor (de bancă), ați auzi un vacarm strașnic.

piere se află și o bisericuță catolică. În marginea opusă satului se găsește obeliscul înalt de vre-o 20 metri, cu hieroglife pe cele 4 fețe ale sale. Se consideră ca cel mai vechi din Egipt și este restul unui templu ale căror ruine se mai zăresc în partea vestică.

Dacă barajele dela Asuan impun prin puternica și vasta construcție, cele ale Nilului la 24 km. de Cairo merită toată atențiunea.

Trenul duce pe vizitator până la stația Barrage, iar de aici vagonetele puse pe linie și împinse de indigeni te trec peste cele 2 ramuri Damietta și Roseta, ale Nilului. Aici se găsesc barajele. Construcția te uimește. Peste primul ram al Nilului, puntea măsoară 500 metri lungime și are 68 porți de scurgere a apei; a 2-a ramură are o lungime mai mică și 58 porți. La intrare pe punți se găsesc turnuri în stilul pavilioanelor normande. Între aceste ramuri ale Nilului se găsește o insulă cu grădină superbă, admirabil întreținută, cu flori având miresme așa de plăcute încât nu te decizi să pleci. Aceasta explică faptul că Duminica și sărbătorile cei din Cairo și împrejurimi vin și iau chiar masa pe pajște, la umbra stufoșilor arbori ai zonei calde (ficuși, cocotieri), etc. În această insulă se găsește și un mic muzeu tehnic de canalizare și baraje a Nilului. Ni se dau toate explicațiile, spunându-ni-se că în prezent barajul reține aproape 6 metri din apa Nilului.

Dr. G. Preda

directorul spitalelor de boli mintale din Sibiu

Intelctuali ai Ardealului,

Aduceți-vă aminte că în acest colț de românism dragostea de limbă a fost totdeauna vie și rodnică.

Mândria aceasta a trecutului vostru trebuie să vă îndemne și astăzi să ajutați cu banul săvârșirea operei în care limba își adună toate tainele trecutului și tot parfumul de astăzi.

Dicționarul „Limbii Române“, — care aici în inima Ardealului se plămădește —, nu trebuie să lipsească din bibliotecă nici unuia dintre voi. Pe poarta lui vom intra în marele templu al limbii românești, înaintea cărei împrejurări vitrege ne-au oprit atâta vreme.

Plătind 1500 lei pentru cele 15 fascicole apărute până acum ați asigurat apariția celorlalte cari de mult așteaptă lumina tiparului.

Plătind cinci lei v'ați înscris în asociația „Prietenii Dicționarului“ și ați contribuit astfel la desfacerea cât mai largă și mai grabnică a fasciculelor apărute.

„Societatea de Măine“ este fillala ardeleană a „Prietenilor Dicționarului“. La redacția ei se pot face înscrierile printre membrii asociației și tot de acolo vă puteți comanda și cele 15 fascicole.

Am avut ocazia să vorbesc în timpul din urmă despre situația financiară în fața unor diferite adunări de public. Pretutindeni am găsit, sub curtoazia ascultătorilor convingerea aceasta: Franța e bogată, la țară sunt bani din belșug, la uzine nu se șomează. Atunci? Atunci nu e situația așa de gravă cum ni se spune. Parlamentarii nu pricep nimic; asta e sigur. A! toate se vor aranja ele!“

*

Președintele consiliului de miniștri, d. Aristide Briand, a ținut, în 2 Iunie, a. e., două discursuri, cari au fost în stare să electrizeze cu verva și cu elocința lor pe aproape toți deputații francezi. Apelul la unire, pentru binele comun, cu acelaș elan și cu acelaș efect, ar trebui să se audă și în incinta Camerei noastre, dacă nu vrem să ajungem din rău în mai rău. „Ar putea să apară extravagant cuiva, a spus d. Briand, ca un guvern, care a luat lupta cu o situație financiară atât de complicată, să fie obligat de a apela la competența economiștilor și financiarilor. Aceasta este — evident — o procedură anormală! S'a recurs însă (la un astfel de expedient) în țări, în cari câțiva din noi cunosc greutăți tot atât de grele ca ale noastre și unde apelul făcut la competențele (econiomiștilor și financiarilor) n'a sulevat nici o emoție, nici o mirare. (Italia, Germania). „... Lucrând specialității cu guvernul, i-au oferit informațiile cerute... „Înțelegeți, domnii mei, că în circumstanțele în cari ne aflăm, lucrul cel mai important este ca guvernul să nu lase să se micșoreze de loc autoritatea sa. Are trebuință să fie intactă această autoritate pentru ca să facă față guvernului dificuțăților situațiunii. În urma slăbiciunii guvernului, care s'ar resimți pretutindeni, n'ar face alta decât s'ar agrava dificultățile, nu numai în țara noastră, dar și în afară. Nu e nici o îndoială că fragilitatea autorității guvernamentale este unul din elementele cele mai neliniștitoare ale ceasului de față. Când trebuie să desbați problemele ce se pun afară de granițele noastre, guvernul nu poate face să se audă cu folos glasul său decât dacă dispune de întregă forța sa. Și dacă în conversațiile angajate astfel, are impresia că, după toate acestea, nu lipsește încrederea în el, dar că nu este calificat să vorbească astfel decât numai pentru prezent, că întreg viitorul puțin mai îndepărtat i se pare interzis, veți mărturisi și dv. că aceasta îți îngreunează mult puțința de a duce bine afacerile Franței...“

O treugă (suspendare a ostilităților) a partidelor. „Sunt un bun francez, care vorbește în fața unor buni francezi li rog să lege o treugă a partidelor și treuga combinațiilor politice. (Aplauze în centru, la dreapta și pe mai multe bănci din stânga).

„li rog să se ridice pe deasupra combinațiilor politice și peste preocupările obicnuite, cari sunt perfect respectabile, și pe cari eu sunt cel dintâi să le respect în

timpuri normale. Dar în situația actuală toți francezii trebuie să se simtă solidari, aparțină ei oricărui partid. (Aplauze, etc.), toți trebuie să se strângă în jurul guvernului pentruca să-i permită să treacă peste o trecătoare grea, fără de a le vătăma dreptul să-și recapete după aceea liberta-

tea lor de acțiune, să revină la discuțiile pasionate asupra ideilor lor, a doctrine- lor lor.

„În timpul de față toți francezii, cei mici și cei mari, cei săraci și cei bogați, pe toți îi interesează ca situația francului să nu se agraveze“.

H. P.-Petrescu

Paradoxe

— Reforma modei —

Modă, artă, sport, plimbare:
Toate le-a învățat nevasta;
Dar să facă de mâncare:
Bre, cum poți pretinde asta?

Așa scria pe vremuri Don Lisandro, în Tribuna din Sibiu, când mamele nu se tundeau, decât cel mult după vr'o boală grea, ca lungoarea, ori când din alte cauze le cădea părul.

Cu atât mai vârtos ar scrie astăzi, dacă ar trăi, epigrame de aceste, îndreptate nu numai contra femeilor, ci și contra bărbaților, cari nici ei nu sunt mai brezi.

Moda e tirană, mai ales pentru femeii. Le învârte capul neincetat și le sucește mîntea. Cu un pic de cugetare dreaptă am zice, că mîncăm ca să trăim și ne îmbrăcăm ca să nu suferim de frig. Dar mările lor, croitoresele și demimondenele, cari nascocesc moda, au în vedere variația. Să nu samene o zi cu alta, nici un an cu altul. Fiindcă gurile bărbaților au tot fredonat proverbul: „Păr lung și minte scurtă“, la adresa femeilor, moda voind să desavueze zicătoarea asta, a pus foarfecele în pletele și buclele cîntate de poeți... D'acuma înzadar se sfătoșesc domniile să compare lungimea părului cu a minții: se pot păcăli și ei... Deocamdată au rămas dară perplexi și dacă în familie nu pot reintegra vechea modă a pletelor, ei cearcă cel puțin la codanele claselor superioare din școlile medii.

Mai curioasă e „lupta“ cu decoltașul, de sus și de jos, al damelor. Archiereii din multe părți și miniștrii Greciei poartă sâmbetele acestei mode.

Cât ar fi după mine, eu aș judeca mai după legile naturii. În variația rebelă a modei de azi și înclinarea ei spre nud eu văd o pornire ancestrală, un atavism. Priviți la paradeii dela corturi: e fericirea lor să sburde toată ziua și să salte „în pelcuța goală, golișoară și sclipînd de neagră ca și o cioară“. Nu dau mult de lucru nici fabricelor de postav, nici fabricelor de textile, nici miniștrilor să reducă importul de mătăsuri și de cosmetice.

Negresele din Africa și din alte țări tropice iardș au cingătoarea de rigoare și încolo... costumul Evei.

Dacă vre-unui ministru mintos i-ar plesni prin gând să decreteze pentru damele adoratoare de modă exclusiv moda negreselor: valeo, Doamne, ce juroare s'ar mai naște și întoarcere momentană la îmbrăcăminte cuvîncioasă, ca de călugărițe.

Ar fi o măsură drastică, dar de efect sigur contra extravaganțelor modei.

Cât privește dansurile „moderne“, importate de clasa „civilizată“ a Europei dela triburile sălbatice ale Africii, — și-ar avea și ele remediul propriu.

A se opri pur și simplu aranjarea de baluri și petreceri publice, ca în Italia, ar fi mai riscat la noi, unde nu avem nici fascism, nici un Mussolini cu mîna de fer. Ne-ar fi suficientă, măsura pe jumătate a Italiei, decretându-se ca la balurile și petrecerile domnești damele să danseze cu damele, domniile cu domniile, fiecare sex în sală specială. Adecă, cele două sexe să-și aibă separat dansurile.

Măsura ar fi justă, căci pentru răspîndirea jocurilor lascive de azi nu numai „domniile“ sunt de vină, ci și damele. S'ar putea suprima ușor, fără nici o intervenție din partea guvernului, dacă la o petrecere sau două, damele ar refuza sistematic să le danseze. Domniile s'ar acomoda. Dar ei observând că domnișoarele le cam plac „învîrtituri cu strînsături“ — suprimă, nene, dacă mai poți, aceste dansuri, cu cuvinte blânde și frumoase. Bați toaca la urechea surdului.

Gavril Todica

Statul și scriitorii

Dela instituirea noului guvern, mai multe gazete au adus cu o vădită bucurie știrea numirii poetului Nichifor Crainic, în postul de secretar general al ministerului artelor. Ceva mai târziu, ne parvine știrea numirii ca director al teatrului național din București a poetului și dramaturg Ion Minulescu. Apoi, numirea noului oltean Ion Dongorozi, ca director al teatrului național din Craiova.

Câteși trele numiri au produs o plăcută impresie în rândurile intelectualilor, nu numai prin faptul că personalitatea celor trei scriitori este puternic fixată în domeniul literelor, dar mai mult prin faptul, că aceste numiri încep să dea o satisfacție și să îndrepte o atitudine vitregă a conducătorilor statului, față de cea mai năpăstuită categorie de intelectuali: scriitorii.

Dacă ne întoarcem privirile înapoia anilor, până la independența statului nostru, vom putea face cele mai triste constatări în ce privește ocuparea posturilor în treburile publice, menite intelectualilor. Nepotismul și agentismul electoral a predominat până și valoarea unui Eminescu, iar apucăturile murdar-fanarioate ale politicii timpului, ca să-l svârle din cale, l-a acuzat de furt de cărți dela biblioteca din Iași, unde avea slujba de bibliotecar. Goniți din toate părțile, dușmăniți de acei în fața cărora nu vrea să se închine, marelui geniu trăia în mizerie, muncind din răsuputeri în redacția „Timpului“, ziarul partidului conservator. Singurul protector Titu Maiorescu, a făcut pentru el ceva. Încurajările și mângăerile prietenei Veronica Micle, au putut oblădui într-o măsură

oarecare sufletul marelui poet, rănit de nedreptatea și nepăsarea contemporanilor săi.

Dar ignorarea talentelor creatoare de către conducătorii statelor o găsim și aiurea nu numai la noi. Marele poet al Angliei, țăranul Robert Burns, ducea o viață din cele mai grele. Divinizat la început — după cum spune Carlyle —, de toți rîndașii și căraușii de pe la hanurile unde trăgea, și cari îi ascultau cu evlavie fiecare cuvânt rostit, ajunse mai târziu răsfățatul nobilimei, care se mulțumea să-i admire talentul și să-l acopere cu laude, neținând seama de soarta lui. Copleșit de nevoi, el este silit să primească „un post de vameș sau accizar la Dumfries, oraș în Scoția apuseană, așezat în fața golfului Solway“¹⁾ În ce lumină urtă apare slăvirea lui Burns de către lorzii englezi, ne-o dovedește nepăsarea acestora, de a lăsa pe marele poet să-și câștige pâinea cu atîta greutate.

În ce privește ignoranța șefilor săi oficiali, cari nu-și puteau da seama de celebrul lor subaltern, se caracterizează îndeajuns prin scrisoarea de dojană, pe care au trimis-o „accizarului Burns“, cu ocazia prinderii unor corăbii de contrabandă în golful Solwa. „Trebuie să muncești, nu să cugești. De puterea ta de cugetare cea mai mare parte din țara asta, nu are nevoie; tu trebuie să cotești butoaiele de bere acolo; pentru atîta numai avem nevoie de tine“²⁾

Desigur, pentru funcționarii rutinei, cugetarea nu poate avea nici un rost acolo unde se cere energie și mai ales priceperea împrejurărilor(!)

¹⁾ ²⁾ Cit. „Eroii“ de T. Carlyle, tr. 1922.

Lucrul fiind deja caraghios „Eroul“ pot — după cum îl numește Carlyle, — nu putea să fie un bun accizar și cotar de butoaie.

Să mai stărui și asupra altor scriitori străini, găsesc că e de prisos.

La noi, înainte de războiu, preoții Paranasului abia puteau — bineînțeles cei cu rude la Ierusalim —, să capete câte o slujbuliță la vre-un minister oarecare, ducând o viață plină de lipsuri. Onorarii de colaborare nu se plăteau. Revistele își duceau viața — de scurtă durată — cu oxigenul idealismului. Cea dintâiu revistă care introduse la noi răsplată colaborării fu „Viața Românească“ dela Iași. Dar garda poporanistă păzea strașnic porțile cetății, așa că majoritatea scriitorilor rămăseră să tânjească de dorul gologanului la mesele dela Capșa.

Dacă Duiliu Zamfirescu avea cu ce trăi, Vlahuță și Coșbuc căpătaseră câte-o slujbă pela Casa Școalelor, Anghel era un mic burghez care își permitea luxul să colinde prin străinătate, Sadoveanu, Basarabescu și Brătescu-Voinești nu cunoșteau ce e foamea, nu e mai puțin adevărat, că Macedonski, Iosif, Beldiceanu, Petică, Săvescu, Traian Demetrescu și majoritatea, trăgeau pe dracul de coadă.

Dar veni războiul, pe dărâmurile cărui se înalță o nouă stare de lucruri. Robul își îndoi spinarea și privi țintă orizontul înoințor. Mentalitatea increzută a conducătorilor începu să se prăbușească treptat și „democrația“, — copilul născut mort al marelui revoluții — abia acum începu să trăiască. Cugetătorul nu mai putea fi privit ca prostcotator de butoaie sau umil copiator de minister. Soarele culturii, orbit de norii groși ai nepăsării oficiale, năvăli peste omenirea îndobitocită de ură și ignoranță. Scriitorul își înțelese cu adevărat noua sa menire și o activitate din ce în ce crescând, înfrânse greutatea de afirmare, stabilind aspectul înfloritor de astăzi.

Casele de editură se înmulțiră, revistele de asemeni și de câțiva ani, o nouă pleiadă de tineri scriitori pătrunseră în văstul câmp al literaturii. Talente tihăre, până la războiu socotite de mâna a doua, avură putința de a se afirma viguros și impune astăzi în fruntea mișcării literare.

Dacă succesul moral al scriitorilor noștri după război e incontestabil, nu putem ascunde situația lor materială destul de critică. E lucru știut, că majoritatea talentelor se ridică din clasa suferindă de păuperism. Și azi, ca și înainte de războiu, avem scriitorul înizer și alergând din ușă în ușă pentru o năenbrocitate de slujbă. Cei mai privilegiați și cari nu au aveți personale, îi găsim istoviti și energia în redacțiile cotidiene zilnice pentru un salariu de gazetar. De aici survin două rele. Primul, că prin apariția în ziaristică a literaturii, se ocupă un post destinat intelectualei ziarist de profesie, iar al doilea, că

munca istovitoare din redacția unui cotidian zilnic îl împiedică de a crea atâta pe cât forțele lui i-ar îngădui. În orice caz nu opunem părerea, că prezența literaturii în ziaristică nu poate fi binevenită, când în bele din urmă, acesta nu ar avea cu ce să-și câștige pâinea.

Căci oricât de istovitoare este munca în redacția unui ziar zilnic, totuși poate fi mai agreiată, decât a încărcă saci în vagoane până noaptea târziu, a fi agent la percepție sau a culege 8 ore pe zi la vîgălac.

Dar, dacă nu admitem pentru scriitor o muncă brută care să-l îndobitocască de oboseală și să-l pună în imposibilitate de a crea, în același timp, nu admitem pentru el o viață de trândav. Și între aceste două extreme de existență, se poate găsi o posibilitate de viață demnă, dacă statul prin conducătorii săi, va rupe odată pentru totdeauna cu nepăsarea pe care a arătat-o față de scriitori.

Un om cu judecată nu-și va închipui, că scriitorul trebuie să fie un pensionar al statului sau un cerșetor. Sistemul subvențiilor și ajutoarelor inaugurat de unele ministere — nu știu din ce cauză —, trebuie să dispară.

Ridicarea de sume sub pretextul apariției unei reviste sau imprimării unui volum, nu pot să aducă nici-o cinste scriitorului.

Și aici îmi vine în minte gestul marelui pedagog englez Samuel Johnson, care fiind student sărac la Oxford, umbla pe vreme de iarnă cu ghețele rupte. Un student bogat făcându-i-se milă de el, îi puse la ușe o pereche de ghete noi. Johnson nu numai că nu se bucură de darul dat de milă, dar le svârli pe fereastră și continuă să umble prin noroiu cu ghețele lui rupte. Ce caracter, câtă mândrie...

Scriitorii trebuie să se ridice contra subvențiilor, favorurilor, și influențelor pe lângă persoanele politice sus puse. Servilismul trebuie să moară ca un ce necorespunzător timpului, iar conducătorii statului să înțeleagă, că făuritorii de valori literare nu mai pot fi trepădușii cluburilor politice. Mănuirea condeii trebuie să rămână pentru totdeauna o misiune sublimă, îndeplinită de oameni lipsiți de jîsnicia celor de rând.

Pentru sprijinirea demnă și eliberarea din ghiarele politicianismului josnic, a scriitorilor, statul ar putea face o operă înălțătoare fără niciun sacrificiu bănesc, dacă ar încredința scriitorilor fără nici un soi de protecție, toate slujbele culturale pendinte de orice minister. În felul acesta s'ar putea pune capăt suferințelor materiale a celor ce trăesc o parte de timp cu gândul în imperiul cugetării.

Iată de ce ne bucură pe noi numirea celor trei scriitori în slujbele amintite.

Ion Mehedințeanu

Biblioteca „Sămănătorul“

Eram în anul 1916...

Cărțile românești din România liberă nu mai puteau trece Carpații brăzdați de tranșee în așteptare.

Cărțile din depozitele librăriilor românești din cuprinsul Ardealului se epuizaseră de mult. Lipsa de slovă românească era generală.

De pe fronturile de luptă, din monotonia ucigașe a spitalelor; din sate și din orașe, ca un strigăt după ajutor, venea strigătul flămând după carte românească.

Dar de unde era să iei atunci cartea românească, cartea nădejzii?...

Pentru cărțile apărute la București, pe vremea aceea Carpații crescuseră parcă pân' la cer.

Atunci, în acele grele zile, când cartea românească era cerută de pretutindeni ca pâinea mântuitoare, — și era mai greu de găsit decât pâinea, — s'a pomit la Arad, din gândul cătorva români de bine, Biblioteca „Sămănătorul“, editată de Librăria Diecezană.

Scriitorii români, rămași acasă, au răspuns cu toată inima la acea chemare și și-au împărțit mulțimilor românești flămânde de carte românească, gândurile și sufletul.

Ion Agârbiceanu, Ion Lupaș, Al. Ciura, Victor Stanciu, Emil Isac, G. Todica, I. Mateiu, Al. Borza, Ion Clopoțel etc. etc. au publicat acolo diferite volume de proză, care au fost primite de publicul ardelean ca o mult așteptată binecuvântare cerească.

A urmat curând războiul nostru: România intrase în acțiune.

Sub teroarea ce s'a deslănțuit atunci în întreg Ardealul, Biblioteca „Sămănătorul“ — la poruncă de sus — a trebuit să-și oprească mașinile...

După unire, în fața întreprinderilor de editură ce se porneau la București cu vâlvă mare și capitaluri uriașe, micile case de editură din provinciile alipite — jenate parcă și zăpăcite — n'au mai cucerat să încerce nimic. Li se părea că roștul lor a încetat pentru totdeauna. Li se părea că noua Capitală a țării va face totul, va îndrepta totul, va mulțumi toată lumea.

După o trecere de câțiva ani, trezită la viață de dorul de carte, mereu crescând al tinerelor generații românești, Biblioteca „Sămănătorul“ și-a realizat activitatea, modest, așa cum a început-o în cele mai grele zile ale istoriei neamului nostru.

În războiul cultural pe care trebuie să-l ducem cu toată energia de care suntem capabili, Biblioteca „Sămănătorul“ își urmează, cu hărnicie de furnică, drumul.

A. Cotruș

În biblioteca tuturor școalelor din Ardeal trebuie să aibă un loc de cinste „DICȚIONARUL LIMBII ROMÂNE“ al Academiei, care se poate comanda prin revista noastră.

Legăturile româno-polone după 1863

Printre raportorii conferinței de presă româno-polonă dela Galați, a fost și eminentul ziarist d. H. St. Streltman. Dsa ne trimite acum textul exact și complet al dării de seamă care interesează un cerc mai larg de cititori. D. Streltman își începe cu acest articol colaborarea regulată la revista noastră. Autorul „Revizuirilor“ este cunoscut ca un publicist de multă finiețe și gândire. Printre volumele literare ce le va da încurând la iveală enumerăm următoarele: „Intre da și nu“, „Ziua e scurtă“, „Elogiul ipocri-ziei“ ...

Raportul meu aș fi voit să-l consacru relațiilor culturale româno-polone din veacurile trecute, care au fost destul de vii și de urmate. Era și un bun prilej de a schița portretul celui mai mare ziarist român de odinioară, portretul lui Miron Costin: cronicarul care vede adânc, povestește cu tălc și judecă înțelept, dregătorul chibzuit care își călăuzește țara cu băgare de seamă dar hotărât. Căci, ni-i îngăduit, cred, nouă gazetarilor să revendicăm pretutindeni pentru breasla noastră pe vechii cronicari, pe aceia cari cei dintâi, cu osârdie și cu grija actualității, au adunat și consemnat fapte, întâmplări, peripeții, schimbări și sdruncinări, amănunte de tot felul ale vieții publice și private, reținându-le pentru istoricii viitori chemați să le așeze în rînduiala lor firească, să descopere și să deslușească legătura lor năuntrică și să li dea cuvenita tălmăcire.

N'am dat însă urmarea acestei dorinți, gândindu-mă la paginile magnifice de călduroase și de pătrunzătoare în cari d. Iorga, cu minunatul lui dar de a evoca și cu o documentațiune de o rară bogăție, ni înfățișează atât de viu și cu atâta relief oamienii și lucrurile cari de o parte și de alta au caracterizat relațiile acestea de altădată. Ce s'ar putea spune mai mult despre capitoul acesta din istoria celor două popdare de cât a spus și stabilit, cu universal recunoscuta-i autoritate științifică d. Nicolăe Iorga care în acelaș timp în care a pus în lumină legăturile noastre reciproce din trecut a adâncit atât de mult pe cele de azi!

Așa fiind, mi-am mărginit raportul de față la relațiunile noastre intelectuale din deceniile din urmă. Sunt lucruri mai apropiate de noi și care ni dau o idee mai directă de ceace putem fi unii pentru alții sub toate raporturile, pe toate tărîmurile, mulțumită de o parte simpatiei instinctive ce ne unește de atâta vreme, mulțumită de altă parte faptului că ne găsim și

pururi ne-am găsit dealungul aceleiași mari căi comerciale ce leagă apusul de răsărit, dealungul aceluiași meridian politic, european.

Vreau să vorbesc de relațiile cu totul contemporane care încep la 1863. Dacă în vremile de mai de mult noi eram aceia cari treceam hotarul spre a merge în Polonia, dela 1863 înainte și chiar de mai de vreme Polonezii încep să vie la noi. Simpatiile noastre față de Polonia n'au încetat și nici măcar n'au pâlît până atunci. Nonorocirile Poloniei, de un tragic fără nume, care au desonorat trei împărății deodată în fața dreptului etern, au găsit dela început un răsunset viu și îndelung vibrător în inimile românești. Tot ce privea soarta poporului polon ni mergea la inimă și ne preocupă adînc, ca o anticipare istorică asupra comunității de interese și de ursite din zilele noastre. Nici una din protestările ei demne și mândre, nici una din eroicele ei nerăbdări, nici una din supremele ei strigăte de nădejde și de împotrivire nu ne lăsa nepăsători. În revistele noastre literare de pe vremuri inspirațiile celui mai nobil, aș zice celui mai sfânt patriotism, inspirațiile lui Adam Mickiewicz în nemuritorul lui poem Pan Tadeus erau tălmăcite cu drag și cu duioșie. Versiunea, de altminterlea prea puțin corespunzătoare dărzului optimism polonez, că Kosciuszko, rănit de moarte, ar fi exclamat: „S'a sfârșit cu Polonia!“ stoarsă lacrimi. Din poetul german Platen sunt traduse numai vestitele „Polenlieder“ cu refrenul crâncen de ireductibil: „noch ist Polen nicht verloren!“ („Ieszce Polska nie zgingda!“). Cititorul de ziare român vibrează și tresaltă de bucurie și de mulțumire când alfă că Charles Floquet, entusiastul student francez, mai târziu sub republica a treia om de stat cu renume, l-a bătut pe umeri pe Țarul tuturor Rușilor, la expoziția internațională din Paris, strigându-i pedepșitor de respicat la ureche: „Vive la Pologne, Monsieur!“ ceace era tot una cu o biciuială publică.

Setoși noi înșine de libertate publică și națională, revenind la deplina conștiință a obârșiei noastre ilustre, tot mai pătrunși de destinele mari ce ne așteaptă și ni se cuvin, înțelegem și însoțim cu urărilor noastre de isbândă toate silințele poporului polon de a-și păstra coeziunea și unitatea în ciuda samavolniciei segmentări a teritoriului său, de a înfrînta încercările ba fățișe ba piezișe îndreptate împotriva inte-

grităților sentimentului său național și de a veghea cu candelilele aprinse în așteptarea zilelor de mântuire.

Adevăratul contact însă între cele două popoare începe în 1863. De atunci vă cunoaștem, de atunci ne cunoașteți. În orice caz de atunci ne cunoștem emigrații poloni veniți în acea vreme la noi în număr mare. Ultima răscoală poloneză, provocată aproape cu dinadînsul de administrația austriacă în Galiția spre a putea să se năpustească cu înverșunare asupra tineretului patriotic polonez a cărui îndărzită intransigență n'o lăsa să doarmă, — acea ultimă răscoală fusese înfrîntă, și o represiune cumplită începuse, agravată de o luptă fratricidă cu caracter social, artificial stărnită, atățată, hrănită și exasperată.

Încotro aveau să apuce patrioții polonezi, hărăziți și fugăriți ca fiarele sălbătice? Odată mai mult sarmații îi ai bietei mame nefericite ce era Polonia au trebuit să ia drumul pribegiei și s'au răspândit prin acele dintre țările apusene care i-au primit, cu îndurare. De atunci datează, cred, și impunătoarea colonie dela Rapperswil (Elveția) pe care, ca student la Politehnica din Zürich am vizitat-o și eu cu emoție și pietate, simțindu-mă acolo pe un pământ sfințit prin cea mai înduioșătoare dintre nostalgii: Nostalgia patriei mutilată de încălcători fără cruțare.

O bună parte însă trecu în Principatele Române abia unite, unde, iertat să-mi fie s'o spun cu mândrie, am fost primiți. Nu suportati, nu tolerati, nu lăsați de milă, de silă să se aciuiască aici, ci primiți, voit, conștient, cald, cu brațele larg deschise de domnitorul în veci slăvit Alexandru Ion Cuza și de întreaga țară. Iată de ce întrebunțez cuvântul de mândrie în legătură cu felul cum la 1863 numeroși refugiați polonezi au fost întâmpinați de România cea foarte mică de atunci. Gândiți-vă numai la situația în care se afla în momentul acela tinăra țară română! Nici trei milioane de locuitori, de abia eșită de sub umilitorul regim consular, controlată și terORIZATĂ la fiecare pas de acea Austrie și de acea Sfântă Rusie, care tocmai țintuiau pe cruce Polonia mucenică, stoarsă și vlăguită de atâtea asupriri străine, ținută din seurt de consuli bănuitori și răștiți, neconsolidată, fără oștire, fără alte legături în lumea asta decât aceea a unor rudenii scumpe dar depărtate și încă nedesluse. — și totuși mica, foarte mica România o clipă n'a săvâit de a-și deschide hotarele și brațele refugiaților poloni urmăriti și goști, cărora li-se puse la preț capul. O țară mare dacă ar fi făcut-o, o

țară cu mari tradiții de liberalism și eu mijloace de forță formidabile, o țară situată cât de departe de Austria și de Rusia, și încă curajul ei nu ar fi fost mic, îndrăzneala ei n'ar fi fost obicinuită. De greutate, mai cu seamă diplomatice, statele s'au ferit întotdeauna. Cu cât sunt mai mari și mai puternice cu atât se străduiesc să ocolească incurcăturile ce li se pot ivi. Dar actul acesta de eroică ospitalitate care ușor de tot putea s'o coste autonomia ei foarte recentă și destul de anemică, l-a săvârșit spontan o biată țărișoară, tinăra și plăpândă, supraveghiată cu ochi de căpcaun de vecini balauri gata să ne înghită la cel dintâi prilej.

Românul pururea a fost ospitalier față de neamurile prigonite și amărâte. Este cea mai frumoasă și caracteristică virtute a acestui popor, fonciarmente creștin prin întreaga lui formațiune morală. E drept însă a constata că virtutea aceasta cardinală a ființei sale niciodată n'a practicat-o cu atâta convingere, hotărâre și căldură ca atunci.

Ce e drept, însă, în urmă larg și frumos răspălit. Rar un oaspe și-a dovedit recunoștința mai deplin, mai traianic. Rar un act de înaltă și nobilă omenie și-a găsit răspătă atât de imos, nu numai, negativ, prin conștiința datoriei îndeplinite și pilda de voință demnă și dărză ce fără să clipească în fața lumii întregi umite și a unor vecini puternici dar perplexi, ci și, pozitiv, printr'un înviorător aflux de energii morale și culturale care au marcat în toate privințele în dezvoltarea noastră, — mai cu deosebire în Moldova, fecundând odată cu mișcarea noastră intelectuală însăși viața noastră națională.

Aș putea, și mi-ar fi foarte plăcut să vă citez numele, variate și expresive exemple. Căci este uimitor cu câtă repeziune dar și cu câtă avânt și cu ce caldă înțelegere refugiații poloni își au însușit, împreună cu graiul român, toată ideologia românească, încorporându-se și identificându-se năzuințelor noastre cele mai intime legate de particularitățile noastre etnice, fără ca pentru aceasta să-și uite sau să-și neglijeze cătuși de puțin trecutul glorios, strălucita lor civilizație atât de profund națională, cât și legitimizele lor speranțe istorice astăzi cu voia Domnului deplin împlănite.

Voiu rezista însă și acestei ispite, dat fiind timpul scurt ce mi l-am hotărât, și mă voiu mărgini la o singură pildă de ceceea a fost pentru noi conlucrarea devotată, neobosită, însuflețită și creatoare a refugiaților dela 1863 și de mai târziu la terminarea preum și la mobilizarea internă a clă-

direi Statului român înălțată de marii noștri patrioți și în genere de admirabila falangă dela 1848. Imi veți da voie numai să adaog că exemplul de mai la vale, ales din grămadă, și pe care fiecare din colegii mei din delegația română l-ar putea complecta cu atâtea altele deopotrivă de impresionante, îmi este deosebit de drag pentru că se împletește cu viața mea proprie.

Printre atâția alți refugiați cari după 1863 s'au răspândit prin orașele și târgurile din Moldova, a fost și profesorul meu Contele Jurawski, — slăvită și binecuvântată să-i fie aducerea aminte! Desrădăcinat în toate privințele, desrădăcinat din țara sa, din clasa sa socială și din mediul lui cultural, fără nici un fel de legătură, total lipsit de mijloace, având drept singur bun libertatea, necunoscând un cuvânt măcar din limba aceasta română pe care mai târziu a mânuit-o cu o uimitoare justetă, în nuanțele ei cele mai subtile, bătrânul Jurawski, cum îi ziceam noi elevii târziu-veniți după ce o viață dramatică plină de mișcare și îmbelșugată în roade îi albise frumoasa barbă apostolică, sosește în orașul meu de naștere Piatra-Neamțu, unde își agonisește penibilul traiul dând lecții de franceză și germană. Dar, nu trece multă vreme, și iată-l în fruntea unei viguroase mișcări pentru înzestrarea orașului său adoptiv cu un gimnaziu unde până la sfârșitul zilelor sale a dăscălit cu osârdie și entusiasm, iubit și venerat de atâtea generații de profesori și învățători. Și azi încă, în pragul bătrâneții, ni se încălzește inima de iubire, recunoștință și pietate de cătreori ni aducem aminte de bătrânul nostru Jurawski, cel învățat, cel a toate știutor, cel a toate iertător, care pentru întâia dată în țară a rostit numele lui Darwin și al lui Lamarck, tălmăcindu-le și comentându-le învățăturile. Dar, cu atâta nu s'a mulțumit spiritul lui bogat și stăruitor. Plin de inițiativă, stăpân pe o voință neînfrântă pe care nici o piedică nu o intimidă, pătruns de dragoste și recunoștință către țărișoara asta care, cu prețul liniștei și neatârării sale, îl îmbrățișase ca o mamă duioasă pre el și pre tovarășii lui de suferință, dornic de realizări culturale temeinice, vibrând la freamătul mișcărilor mari de desrobire națională și umană, contele Jurawski înființă una după alta, cu jertfe proprii de negrăit, un Ateneu unde în curs de decenii dănsul și cu prietenii pe cari a știut să-i pasioneze pentru cauza cea bună au dezvoltat sute de conferințe publice cu evlavie ascultate de o asistență tot mai numeroasă și iubitoare de învățătură, și o revistă lunară al cărei principal și

inepuiabil colaborator a fost timp de un pătrar de veac, tratând în paginile ei chestiile cele mai diverse din domeniul culturii generale cu un tact desăvârșit și cu o nobilă obiectivitate. Revista aceasta, închinată toată dorinței înflăcărate de a stimula iubirea și respectul de știință, purta numele lui Gheorghe Asachi, unul din cele mai bune nume ale renașterii noastre.

Cam aceasta este în două cuvinte binefăcătoarea activitate desfășurată într'un colț al Moldovei ospitaliere de contele Jurawski. Și ce a făcut el, au făcut mulți alții dintre tovarășii săi de pribegie cu aceeași ardoare, cu aceeași putere de impulsione, cu aceeași vajnică voință de a-și sluji noua patrie. Aici e cazul de a spune fără nici o exagerare: Ab uno disce omnes. Nu e ramură de viață intelectuală și materială în care țara noastră să nu se fi resimțit adânc de aportul inteligenței subtile, sensibilității delicate, energiei simpatice și spiritului cultivat al concetățenilor noștri polonezi aruncați printre noi de valurile exilului, la diferite epoci ale veacului al 19-lea.

Abia dacă mai îmi rămâne timp să pomenesc aci numele marelui ziarist Scupiewski care, prin talentul său strălucit, prin cultura sa întinsă și temeinică, prin distincția sa naturală și prin scânteietoarea sa inteligență a fost un adevărat și de frunte dascăl pentru gazetăria română contimporană, sau numele lui Tadeu Aidukiewicz, pictorul de seamă care atât de limpede și artistic a tălmăcit pe pânzele sale viața, priveliștea și slava acestei țări, și pe care Regele Carol îl distinsese cu stima, pretenie și bunăvoință sa, sau numele acelui minunat inițiator ce fu Wittold Rolla Piekarsky în mai felurite domenii și care printre cei dintâi s'a apropiat cu o iubire nețărmurită și cu o înțelegere fără seamăn de comorile artei vechi românești, contribuind cu jertfă și înflăcărare de apostol la renășterea ei, după ce se înscrisese cu litere de aur în istoria cooperațiunii române ca premergător luminat și hotărât. Și îmi pare din suflet rău că timpul nu-mi îngăduie să stărui cât de sumar asupra operei acestui mare și nobil gentilom al literelor ce a fost Alexandru Macedonski, cel mai personal, cel mai artist, cel mai subtil dintre poeții noștri, care numai pentru psalmii săi moderni, aceste poeme impecabile, minunate ca artă și credință, și încă i-se cuvine un loc de frunte în orice antologie universală, care ar cuprinde cele mai frumoase nume ale literaturii mondiale. *J'en passe et de meilleurs*. Câți premergători de origine poloneză în mișcarea noastră științifică, literară, artistică, industrială, etc., acti-

vitătea cărora s'ar cuveni să fie descrisă și restituită cu deamănuntul, pentru a face operă de dreptate, cât și spre a o da ca pildă!

...Scumpii mei confrăți, am abuzat de sigur de atențiunea dv. Înainte însă de a termina să mai îmi fie îngăduit de a exprima această urare ca aceea ce până acum a fost numai urmarea vicisitudinilor și contingențelor istoriei să devie pe viitor, în ordinea legăturilor noastre culturale, rodul unei conlucrări voite, sistematice și metodice, rezultatul silințelor comune ale celor două națiuni și al unei penetrațiuni reciproce conștient îndreptată în sensul unei adevărate alianțe a inimii și a gândirei, în sensul unei calde fraternități intelectuale.

H. St. Streitman

BIBLIOGRAFIA COMPLECTĂ

a celor doi laureați ai premiului național

Gorun Ion: (Hodoș Alexandru):

Taina a șasea, Buc. 1905, 286 pag.

Lume năcăjită, povestiri, Buc. 1911, 272 pag.

Știi românește? Câteva observări asupra limbii cum se scrie în vremea de față, Buc. 1911, 159 pag. și Buc. 1914, 132 (Biblioteca p. toți).

Răsboiul popoarelor, cronică evenimentelor anului de sânge 1914, Buc. 1914 și 1916, vol. I. 772 pag. vol. II. 768+16 pag.

Fata cea frumoasă, Buc. 1916, 32 pag. Lume năcăjită, povestiri, Buc. 1921, 216 pag.

Incoronarea primului rege al României întregite la Alba-Iulia și București (Textul întocmit de) Buc. 1922, 48 pag.

Obraze și măști, Buc. 1922, 213 pag.

Nu te supăra, schițe glumețe din viața bucureșteană dinainte de războiu, Buc. 167 pag.

Robinson în țara românească, povestire din zilele noastre, 212 pag.

Împreună cu A. Toma:

Winetu. Aventuri de călătorie din vestul sălbatic al Americii de Nord. Compilare. Buc.

Contele de Monte Cristo, tr. după Al. Dumas-tatăl.

Faust, tr. după Goethe, Buc. 1906, 211 pag. (ed. III. 204 pag.)

Spre pacea eternă, tr. după Kant, Buc. 73 pag.

Frânturi din viața omenirii tr. după Strindberg, Buc. 1294, 284 pag.

Carte de citire pentru școlile elementare de meserii.

Topîrceanu G.:

Balade vesele, Buc. 1916, 32 pag.

Balade vesele și triste, Iași 1920, 116 pag.

În ghiarele lor. Amintiri din Bulgaria și schițe ușoare, Buc. 1920 127 pag.

Parodii originale ediția II. Buc. 1921, 139 pagini

Visul unei nopți de vară, traducere după Shakespeare, Iași 1921, 96 pag

Politica „țărăniștilor“ din Danemarca

Danemarca are patru partide politice: radicalii, socialiștii, țărăniștii (Venstre-Parti-partidul stângii) și conservatorii. Guvernul actual e deținut de socialiști și are în fruntea lui pe Borlyerg, un fost lucrător în industria tutunului. Aceste patru partide, din pricina afinității de sentimente și asemănări de program, pot fi grupate două câte două: de-o parte socialiștii și radicalii, cari formează aripa stângă a blocului politic, iar de cealaltă parte conservatorii și... țărăniștii. Trebuie să accentuăm din capul locului că partidul țărănesc, care — după cum îl arată și numele — acum două decenii era considerat ca partid revoluționar, azi e socotit printre partidele de dreapta și i-se tăgăduiește cu îndârjire de către adversari caracterul democratic. Putem spune — fără teamă de a părea exagerați — că la întrunirile lor, șefii partidului țărănesc se simt obligați să dovedească — spre a răspunde adversarilor — caracterul democratic al acestui partid.

Insist asupra acestui lucru pentru că sânt convins că nu după prea multă vreme același fenomen politic se va produce și la noi. Închipuiți-vă momentul — care nu va întârzia să vină — când, într'un viitor nu prea îndepărtat, țărăniștii noștri vor fi acuzați de reacționarism!

Ca să ilustrăm și mai bine configurația partidelor politice din Danemarca, vom recurge la o comparație cu politica țării noastre, care e condusă tot de patru partide. Această comparație trebuie — firește — considerată cum grano salis, căci deosebirile de concepție și de scopuri sânt profunde, întrucât profunde sânt și deosebirile dintre împrejurările istorice care le-au dat naștere. Grupului de partide liberali-averescani dela noi i-ar corespunde în Danemarca colaborarea dintre țărăniști și conservatorii.

O diferență accidentală ar consta în aceea că grupul de dreapta în Danemarca e în opoziție, nu la guvern. O altă deosebire ar fi aceea că în regatul nordic conservatorii sunt o anexă a țărăniștilor, care ca importanță, până la un punct, ar corespunde cu liberalii noștri (Da, oricât de ironic s'ar părea acest lucru!). Numai că, firește, țărăniștii sânt ceva mai avansați și ca factor politic reprezintă legătura cu partidele de stânga. (În această ipostază ei ar juca acolo mai de grabă rolul averescanilor dela noi).

Astfel, conservatorii și țărăniștii joa-

că în țara lui Hamlet rolul partidelor burgheze dela noi.

Radicalii și socialiștii danezi ar corespunde, ca echilibru de forțe, partidelor național și țărănesc dela noi. Decât, ca tendințe, nu putem găsi nici o asemănare între naționalii noștri, cu caracterul lor specific regional, și între radicalii danezi, cari sânt o punte de trecere între partidele burgheze și cele cu un program revoluționar. În sfârșit socialiștii danezi, partidul cel mai de stânga, ar corespunde cu partidul nostru țărănesc. Nu e nevoie să mai adaog că din punct de vedere ideologic, deosebirea e foarte mare.

Țărăniștii danezi, cari au fost partid guvernamental înainte de ajungerea socialiștilor la putere, sânt precum am spus, învinuiți că au trădat programul democratic. Ei răspund însă — și cu drept cuvânt — că în marile lupte pentru obținerea votului universal ei au fost în frunte, deși primele alegeri din 1913, când pentru prima dată votul universal a fost aplicat, le-a pricinuit o înfrângere. E adevărat pe de altă parte că țărăniștii au făcut — cei dintâi — în parlament propunerea de a se introduce votul universal. (Tot astfel la noi liberalii) Cu toate că mai târziu radicalii își însușiră acest generos proiect și avură norocul să-l treacă prin corpurile legiuitoare, totuși, țărăniștii nu încetară de a sprijini sincer această reformă profund democratică. Și ce-i mai interesant, e că de pe urma ei țărăniștii au scăzut ca forță electorală; avantajul cel mare a fost de partea radicalilor și socialiștilor. (La noi s'ar fi întâmplat același lucru cu liberalii, cari după ce au introdus votul universal, ar fi dispărut din circulație, dacă ingerințele electorale nu ar fi schimonosit așa de monstruos voința alegătorilor. Au avut ocazia de a muri în chip glorios ca acele insecte, cari mor în noaptea nunței, după ce asigură o nouă progenitură. Decât, liberalii nu prea au simțul „romanticului“ și n'au binevoit să dispară cu patos).

Punctul cardinal în politica democratică — zic țărăniștii — constă în a fi credincios votului universal și a spori influența poporului în deslegarea chestiunilor sociale, și lucrul acesta l'au făcut totdeauna țărăniștii danezi.

Cât privește chestiunile religioase, ei au afirmat că dreptul enoriașilor trebuie lărgit și acest lucru s'a realizat în legea marelui conducător I. C. Christensen.

În chestiunile școlare hotărârea e lăsată pe seama părinților, fără a se mai stabili un intermediar democratic între școală și părinți. O politică democratică au făcut ei și în domeniul impozitelor, căci ei cei dintâi au introdus în 1903 impozitul pe venit și avere pentru a înlocui dările indirecte cari apăsau mai ales asupra claselor nevoiașe.

Cu ocazia reformei vamale din 1918, țărăniștii desființară vama pe toate articolele mai necesare pentru traiu. În anii 1920—24, ei au dus cea mai democratică politică din toată Europa, unde s'a recurs la măsuri, cari au fost evitate în Danemarca, cu toate că dările pe venit și avere scăzură cu aproape 200 milioane de coroane, iar criza comercială din același timp a sporit cheltuielile Statului. Și pe lângă aceasta guvernul țărănișt avea pe umerii lui și sarcinile pe care i le lăsase anterioara guvernare radicală.

Scumpirea traiului, șomajul, etc. făcuseră ca cheltuielile statului să crească și cu toate astea nurecurseră la impozite noi, ba chiar ușurară situația, menționând politica fiscală democratică a lor. Deficitele, ce se iveau, fură acoperite prin sporirea dărilor pe articolele de lux. Reunirea cu provincia pierdută din Sud (Slesvig) a sporit dificultățile; dar cele 250 milioane coroane, cât a costat reunirea, reprezintă din punct de vedere economic o bună plasare de capital, căci banii au fost întrebuințați spre a reda o viață nouă nouilor ținuturi.

Țărăniștii au ușurat impozitul pe avere și venit pentru veniturile mici, ceea ce înseamnă iarăși o trăsătură democratică. Ei au restabilit de două ori bugetul Statului, care fusese desechilibrat de gospodăria risipitoare a radicalilor. Vama pe articolele de lux, și mai ales pe băuturi spirtoase și pe articolele de plăcere, introdusă de ei, a fost obiectul unor atacuri înverșunate din partea adversarului, și mai ales a radicalilor, cari totuși, când au venit la guvern au îndoit aceste impozite.

Înaintata legislație socială care caracterizează azi Danemarca, a fost introdusă parte prin inițiativa țărăniștilor, parte în timpul când ei erau la guvern. Sânt legi cari în străinătate au fost luate ca model. Legislația lor socială a fost întemeiată pe principiul „Self help“ Legea pentru renta la bătrânețe e întemeiată pe acest principiu, care prevede acest ajutor pentru cei cari prin munca lor — un timp determinat — n'au fost nevoiți să recurgă la ajutorul zilelor pentru sărăci. În genere, liniștea care a domnit în Danemarca în critica perioadă

a războiului, se datorește în mare măsură și acestei legislații înțelepte.

Țărăniștii sânt acuzați că în importanța chestiune a apărării naționale — se știe că acum în urmă parlamentul a votat o lege pentru desființarea armatei — și-au schimbat atitudinea; că în trecut erau pentru reducerea armatei și a forturilor, și că acum ar fi împotriva acestei idei. E adevărat că pe vremuri au fost adversari ai proiectului de a se fortifica Copenhaga, dar ei au susținut totdeauna, că și Danemarca, la fel cu celelalte țări, trebuie să suporte sacrificiile cerute pentru a apăra țara în care trăesc. Acest lucru a fost totdeauna în tradiția lor. Ei sânt de părere că cheltuielile militare trebuie pe cât posibil scăzute, dar armata — proporțional — trebuie să fie la nivelul oferit de celelalte puteri neutrale, pentru ca și Danemarca să poată face față datorilor ei la momentul oportun. O dovadă despre aceasta se vede din bugetul țărănișt din 1922, când cheltuiala anuală pentru armată a scăzut dela 60 mil, cor. la 46 milioane coroane, ceea ce reprezintă cea mai mare scădere din toate țările neutrale ale Europei. Nici guvernul social-democrat al Suediei din anul acela, n'a mers așa departe. Dar ei nu vor să joace în lume un rol de paraziți. Principiul de care se călăuzesc, e următorul: Indată ce în altă țară se scade bugetul războiului, ei merg bucușori în aceeași direcție. Dar ei vor, în înțelegere cu alte țări, să se țină de nivelul general când e vorba de îndatoririle pe care țara le are față de Liga Națiunilor. Fiind așezați la marea estică, ei își cunosc datoria lor, și sânt încredințați că s'obligă să-și păzească țara lor, ca să nu fie alții nevoiți să li-o păzească.

Libertatea e esența programului lor. Ei sânt împotriva oricărei legiuri de constrângere care nu e necesară pentru a menține Statul. Ei vor libertate atât în domeniul economic cât și în cel cultural.

Ei sânt convinși că actualul guvern socialist trebuie să fie recunoscător pentru opoziția crâncenă pe care le-a făcut-o în Parlament, împotriva legilor cari sporiau inutil bugetul. Fără această opoziție sistematică, — afirmă țărăniștii — azi guvernul socialist nu se putea lăuda cu bugetul său echilibrabil.

Cu privire la programul economic, ei nu aprobă nici sistemul propus de aliații lor, conservatorii (cari cer protecționismul vamal), nici regularea importului, cum o cer atât radicalii cât și socialistii. Cel dintâi poate duce la un război vamal cu Germania, din care Danemarca ar ieși zdrobită, cea-

laltă ar da aceleași roade nefaste aiurea. Țărăniștii sunt de părere că viața economică se poate îmbunătăți, făcând ca valoarea internă a coroanei, să corespundă valorii sale externe. Și acest lucru nu se poate realiza — după ei — decât micșorând cheltuielile de producție internă, prin ușurarea sarcinilor publice, prin scăderea prețurilor pe căile ferate și de porto, etc.

Dacă în timpul din urmă au evoluat spre dreapta și s'au aliat cu conservatorii aceasta se datorește faptului că au multe puncte din program comune cu aceștia, deși în chestia relativă la combaterea crizei economice, ei se apropie mai mult de radicali.

Ei nu văd în roz viitorul Europei și nu cred în o Europă pașnică. Dar au credința că în timpurile grele ce pot veni, legislația socială, mai ales în domeniul școlii și bisericii pot fi un dig destul de puternic împotriva și a primejdiilor, și a ispitelor din afară.

St. Bezdechi

Creditul rural în Basarabia

Astăzi, deși avem bănci populare, cooperative de consum și producție și așa zise case de împrumut pe gaj agricultorilor, — toate aceste așezăminte de credit sânt în veșnică lipsă de fonduri și rari sunt gospodării cari au norocul să se împrumute dela ele. Și de ce? Pentru că plugarii în țara noastră — ei cari hrănesc lumea întreagă cu pâinea muncită de dânșii, ei cari duc în spatele lor cele mai mari greutatea ale statului, ei cari în întâmplare de război apără țara cu sângele lor ce niciodată nu-i cruțat, — sânt prea puțin luați în seamă de stat și de așezămintele lui economice și financiare.

Dacă Banca Națională are în circulație peste 20 miliarde lei, apoi din acești bani numai mai puțin de un miliard și jumătate sunt puși la îndemâna băncilor populare, cooperativele de producție și consum și caselor de împrumut pe gaj. Agricultorilor și industriașilor, deci gospodărilor și micilor meșteșugari dela țară în târguri se dă ca credit a treisprezecea parte din banii Băncii Naționale; iar miliardele cele multe, parte, sunt împrumutate statului (vre-o 10 miliarde), iar parte sunt puse la îndemâna băncilor industriale și comerciale (peste 8 miliarde), care lucrează pentru fabricanți și negustori.

Dar cu puținul și neîndestulătorul credit de care se bucură plugăria dela Banca Națională, cum pot spori gospodării dela țară? Și de aceia, cu toate că aproape toate pământurile s'au împărțit la plugarii mici, gospodăria țărănească se găsește într-o stare de decădere, iar bietii noștri moldoveni basarabeni — după doi ani de secetă — s'au istovit cu totul și acum îi vedem vânzându-și zestrea bunilor și străbunilor din case.

(România Nouă, 10 Iunie) Pan. Halippa

Ne leagă pământul. — Piatra-din-capul-unghiului. Heine în literatura română

În romanul lui Sylvius Rolando, „Ne leagă pământul“... (Casa Școalelor, 1926, 395 pag. 100 lei), e un personaj **tainic**, abatele Inocențiu. Eroul, după ce trăește câțiva timp alături între răniții războiului, nu se poate ține și-i cere, cu multe ocoluri și rugi de iertare, să-i spue cine e în adevăr. Trec prin aceeași stare și vreau să aflu pe celce se ascunde sub acest nume, vădit de împrumut, Sylvius Rolando. Citesc și n'am astâmpăr. După ce cred să fi aflat, îmi dau seama că nu era numai o curiozitate oarecare sau patima bibliografului negăsindu-și liniște până când lângă un anonim nu deschide paranteza în care să-i așeze identitatea de ofițer de stare civilă.

Acest Sylvius, cum se vede din roman, stă în Cluj, e medic, oltean și-i zice lui Corneliu Mihalescu într-o dedicație: scumpului meu, cu amintiri de ore de latină la Liceul Sfântu Sava. Mă gândesc fără să vreau la ce-mi spunea Corneliu Mihalescu de altceva care-l pusese într-o carte de războiu. Acolo se găsea însă pe o pagină în adânc, până unde cine știe câți erau sortiți să ajungă. Dar aici, chiar pe frontispiciu, ducând pe umeri tot acest volum înstelat cu grijă? Buni prieteni trebuie să fie dacă scriitorul și-a putut lua sau a căpătat această voce! Care din colgiile dela liceul-din-groapă ar putea fi? E, în tot cazul, cineva care în scris face pe cinicul, dar acopere rău, ca și prin dosirea numelui sub o asemenea mască de epoece eroi-comică italiană, o fire rușinoasă de fată. Tot ca o fată, trebuie să fi învățat în școală bine pe dinafară, și, să fie, când știala a fost învinsă de o facondă nesfârșită, cu autoanalize neologice alături de romantizități de combinație și proporții. Știe și face muzică. Aș zice că apasă prea mult în vorbă, asupra lui ș. Aș zice, dacă nu m'aș, teme că o zic numai după ce, prin tot felul de operații de eliminare, l-am ghicit; dar de câteori l-am auzit pe Papilian vorbind? E mai mult ceva ce se desface din rânduri, când prind câteodată glas, și încă o cochetărie de femeie la acest medic de nevele literare și de volume grele și didactice de specialitate.

Era prin urmare și altceva decât o curiozitate de rând sau o slăbiciune de bibliograf, în această expediție în jurul cărții ca să-i descopăr autorul aievea. Nu numai că zilele, depărtate acum, ale școlii m'au înconjurat cu lumea lor mică și arsă de doruri, dar povestirea însăși, cu firul, stăruința într-o autobiografie contrafăcute și tipurile ei excesive balzaciene, mi-e mai limpede, povestită de un om deslăsat din acea lume de odinioară, mică și arsă de doruri. Rămânem toți, pentru cele netrecătoare, ce-am fost la șaisprezece ani!

Cartea e bogată în material și cu patos scrisă. Mediul istoric și social, cu războaiele din 1907 și cele două războaie, sau

cu boerimea de țară, studentimea, armata și socialismul de ultima oră, e prea fragmentar și personal redat pentruca romanul să fie de moravuri, iar personajul central, uneori prea estompat, și altădată prea accentuat, pentruca romanul să fie psihologic. O factură mai de demult cu încercări, pe-alocuri izbutite, de mare minoie, cere luare aminte de cititorului. Nu s'ar putea zice, fără păcat, că această luare aminte e chiar înșelată.

Piatra-din-capul-unghiului (Tipografiile române unite, Buc. 1926, 111 pag. 50 lei), i-a zis Gala Galaction mărturisirii lui ortodoxe. Sunt scrisori teologice și titlul cu vorbe tari văje ca o praștie în mâna lui David. E o praștie de încercare pentru lupte de mai târziu. Temutul Goliat stă îndărătul zării și s'ar chema poate mai curând nepăsare față de credință, decât erezii dela vre-un cuib-cu-barză protestant ridicat pe coama casei noastre pravoslavnice.

Dacă ar fi să cârtesc puțin împotriva cărții ar fi numai că ea a fost legată de un fapt prea vremelnic. De ce să se păstreze în această patimă pentru Hristos, scrisă cu scrisul licăritor de podoabe acum de odăjdii și acum de armură veche de argint, cele două chipuri de preoți găsiți în greșală de către scaunul de judecată al bisericii? Galaction vorbește undeva, într-o citire de tinerețe a mea, de coleoptera prinsă în chiagul de aur al chihlimbarului. Mărturisirea lui putea cristaliza în jurul unui adevăr, nu al unei rătăcirii fără alte urmări.

Înțeleg însă că dușmanul adevărat e protestantismul ca atare și atâta critică științifică, plimbându-și lupa peste fiece literă din textul sfânt. Cea din urmă din mărturisiri, de acum două și jumătate veacuri, tot de aceeași primejdie a fost stărnită. Ea suna uscat și arhaic, pe când aceasta, pe lângă dialectica ei proprie, propozițiile de dogmă și imnurile de laudă, mai aduce un lucru fără asemănare. Aerul tot e înmiezmat de roze mistice și de struguri plini de must din „buciumul de vie ridicând spre cer milioanele de ciorchini ale omenirii răscumpărate și hrănite cu sângele său“. Nimic din asprimea și datina bizantină, ci o adevărată fierbere și bucurie de viață, catolice. Iar graiul, alături de frumuseți de cronică, aduce stridente voite, de acompaniament străin și lumesc, „impie prezumțiune“, „impudoare protestantă“, „misterul divinei filiațiuni acoperit și impenetrabil“. E ceva din atmosfera, prelucrată firește artistic, de traducere bibliică a societății evanghelice. Și printre aceste două ceruri, de sus și de jos, trece alaiul de stele al rugăciunilor părintelui Grigorie, văzut însă mereu printr'unul și proiectat pe cel de al doilea.

Ce trebuie să facem înaintea unor rugăciuni? Să ascultăm și să ne cufundăm

în noi. Trec inșeri pe ape. Răsare steaua mării și se aprinde turnul de pază.

Urmărirea înfrâurii lui Heine în literatura română duce prin straturi cu frumoase formații romantice. Vremea zvăpăiată și eroică, a lirismului care și sfășia zămbind inima, ne stă iar înaintea. Dar cât de depărtată și de neînțeleasă! Totul a rămas un capitol de istorie literară, prin care trecem privind cu mirare. O parte din trecutul nostru stă și el acolo, catalogat și la raft. Ca în basmul în care Făt-frumos se simte împietrind, întâiu până la genunchi, apoi până la brâu și tot mai sus, trăim numai în parte în viața de acum, pe când cealaltă a și ajuns obiect de discuție și de clasificare.

Di N. Teaciu se dovedește în „Heinrich Heine in der rumaenischen Literatur“ (Cernăuți, Glasul Bucovinei, 1926, 79 pag. 40 lei) același cercetător, amănunțit fără să fie mărunțar și scurt fără uscăciune, din „Scurtă istorie a literaturii române“. Cred scopul său deplin ajuns. Urmele lui Heine în scrisul nostru sunt scobite și puse la rând, și apoi limate după prețul lor, dela Iosif Mány traducătorul dintăiu, dela 1846, din „Foaia pentru minte, inimă și literatură“, până la cântecele înlăcrimate ale lui St. O. Iosif.

Dacă lucrarea păcătuiește prin ceva e mai mult printr'un prisos decât printr'o lipsă. Lipsa ar fi poate uitarea sau lăsarrea în afară de cadrul cercetării a înfrâurii prozei sau a atitudinii din proza lui Heine, amestecul acela de duioșie cu luare peste picior și duh, pornirea de dărmare a „Tinerei-Germanii“. Ea, a răzbit mai ales în ziarismul polemic și politic și se străvede în scrisul chiar al unor fruntași ai condeiului dela noi. Prisosul stă într'o prea stăruitoare împărțire a materiei, care sfărâmă părerea de întreg și abate în direcții greu de urmat. Introducerea, cu cele opt pagini de istorie ai legăturilor culturale dintru început dintre Germani și Români, e un gang metodic destul de anevoios la străbătut. Pentru că apoi, alături de capitolul: Traducătorii români ai lui Heine, e un al doilea, special, despre înfrâurirea lui Heine asupra literaturii române, nu numai că unele lucruri au trebuit spuse, într'un așa de strimt cuprins, de două ori, dar studiul însuși a suferit de o scădere de avânt și de deschidere de zare.

E drept că di N. Teaciu nu voia și acest lucru, dar cât i-am fi fost de recunoscători dacă, fără voia sa, nici așteptarea noastră, l-am fi găsit deodată, sugestiv, la capătul citirii!

Emanoil Bucuța

Cronică mărunță

— D. dr. Racoviță profesor de speologie la universitatea din Cluj a fost primit în sănul Academiei Române. Răspunsul la discursul său de recepție a fost dat de d. dr. Antipa.

— Spania a declarat că renunță la un loc permanent în Consiliul Societății Naționalelor.

Ion Agârbiceanu: Legea trupului. (Povestea unei vieți)

— Editura Alcalay & Co. București, 1926. pp. 427 —

Cu paisprezece ani în urmă, când romanul prietenului meu Ion Agârbiceanu — Povestea unei vieți — apărea în „Luceafărul“, l-am cetit fragmentar, număr de număr, — probabil să fi și scăpat vre-unul — nu mi-a dat nici de departe impresia aceea puternică și unitară, ce am avut-o, cetindu-l acum, în volum.

Ar trebui să-l comparăm cu textul din „Luceafărul“, ceea ce ar fi o migăleală grea îndelungată și de prisos, fixată fiind forma definitivă în volum.

Înainte de a reciti volumul, mi-am adunat amintirile, încercând să le orânduiesc. Și ele îmi rămăneau tot mai clare, în decursul lecturii.

Da, cunoșteam, în cadre mari, conținutul, unii din eroii principali îmi erau chiar vechi cunoștințe. Ioan Florea, odraslă de țaran, care se ridică până să ia doctoratul în drept, prin jertfa părintelui său la început, pe urmă prin propria lui strădanie, ajunge chiar la încununarea carierei lui în mrejele unei femei fatale, care nu iubise niciodată înainte. Din nenorocire, Olimpia era chiar mama Mărioarei, dragostea curată a lui Florea. Cum acesta era un tânăr cu sufletul curat, era fatal că alunecarea să-l asvârle în vâltoare.

Doamna Olimpia?

E și ea o apariție, ce se strecoară prin zilele de aur ale tinereții, în strălucirea orbitoare a frumuseții. E femeia-sirenă, nici nu mai lasă din brațe victima, până n'o omoară. Fericiți ceice, asemenea lui Ulise, au auzit glasul ei amăgitor, dar n'au căzut în vâltoare, ci s'au ales doar cu înflorarea ce le-a dat-o atingerea, în trecut, a vâurilor ei diafane.

Cei cari n'au fost legați însă cu frângării puternice de catartul rațiunii; cei cari nu și-au închis, de cu vreme, ochii în fața orbitoarei frumuseți, au pierit în valurile voluptății fatale.

Olimpia nu seamănă cu eroina comună și imorală din „Paraziții“ lui Delavrancea, nici cu Ana Carenina a lui Tolstol, nici cu Madame Bavary a lui Flaubert, care lunecând odată pe panta adulterului, se asvârle dintr'o aventură în alta...

Olimpia n'a cunoscut iubirea, și când întâlnește pe Ion Florea pentru întâia oară, se aprinde în inima ei incendiul patimei, incendiul ce nu se mai poate stinge. Are Vergilius în Eneida o înșiruire în Infera a celor răpuși de acest amor pătimas, și asupra lor plutește sentința de moarte:

— „Hic, quos durus amor...“

Încearcă să-l îndepărteze pe Florea de Mărioara și când nu izbuteste, sub un pretext o trimite din casă, cu bărbat cu tot. Bietul Florea, care încerca un început de dragoste către plăpânda Mărioara, e desarmat repede, de farmecele Olimpiei.

De-acum nu se mai putea reveni — își dau seama amândoi.

Căsătoria proiectată cu Mărioara se năruia, iar Olimpia nu mai poate rămânea la soțul său.

După remușcări cumplite, Florea, ca să evite întâlnirea cu Mărioara care se înapoia, pleacă, fără veste în alt oraș, anunțând-o pe Olimpia, că nu o va părăsi niciodată. Acesta era singurul punct de razim ce-i mai rămăsese.

Ea primește pe Mărioara și pe bărbatu-său, ca pe niște străini; declară cu hotărâre, că nu se va învoi niciodată la căsătoria Mărioarei cu Florea, și pleacă să-l revadă pe acesta, ca să nu-l mai părăsească niciodată. Iată o pagină din reveriile ei, pe drum.

„Doamna Olimpia simțea cum îi trece prin trup o căldură dulce, moleșitoare. Și din căldura aceasta izvoarea tot mai mult o luminează deosebită, care-i înfășura sufletul, îi limpezea ochii, îi regula bătăile inimii. Așa dar era adevărat! Ea se duce, să nu-l mai părăsească pe Ion Floreal! Se duce, să nu se mai întoarcă niciodată! Privia prin geam, cum aleargă câmpiile, cum se învârt în depărtare dealurile, tot mai întunecate. Așa dar nu-i vis, ea se duce!

Amintirile începuseră să-i învie mai ameteitoare, ca oricând; inima îi bătea cu putere în piept. Ea închise ochii și rămase mult timp, gustând un deliciu otrăvitor. Obrajii ei se făceau când palizi, când se aprindeau trandafirii. În restimpuri se cutremura, pleoapele îi se sbăteau. Din când în când buzele ei șopteau încet, abia înțeles: „pu-iule“.*)

Dar toată înduioșarea Olimpiei și toată iertarea ei pentru soțul și copilul, pe cari își închipuia că nu-i iubise niciodată — erau tardive.

Destinul se apropia implacabil, ca în tragediile lui Sofocle, strivind, sub pumnul lui de fier, pe muritorii, cari au încercat să se ridice împotriva hotărârii lui, de care trebuie să țină seamă chiar și zeii.

În intervalul când Olimpia se apropia de ținta drumului, Ioan Florea o aștepta într'o cafea de a treia mână, din apropierea gării. Era în tovarășia unui fost coleg dela universitate, care era un decăzut, trăind ca un parazit, întreținut de femei, fără nici o carieră, într'o neîntreruptă beție.

Prin creeri lui Florea fulgeră ideea: așa vei ajunge și tu!

Atunci luând revolverul, cu care se mândrea fostul lui coleg, îl apasă la tâmpla dreaptă și trase...

Când Olimpia intră în camera lui:

„Pe o clipă se opri mirată. Lângă pat se așezau doi oameni, doi străini. Aceștia săriră îngroziți la apariția ei, și doamna Olimpia zări, întins în pat, un trup foarte drept. Din două salturi fu

*) Pag. 410.

lângă pat, cu ochii măriți de spaimă, tulburi, cu fața descompusă de groază. Ea se aplecă, îmbrățișe trupul acela, dar, ca arsă de foc, sări un pas înapoi. Se apropie iară și îl privia rătăcită, apoi deodată zări la tâmpla dreaptă un ochiu roșu de sânge închegat.

Ea țipă înfiorată, trupul ei se frânse deodată, rupt de spinare. Îl privi un răstimp mirată pe Florea cum durmea nemișcat apoi îl atinse din nou. Dar trupul său era rece. Atunci ea își recăpătă vechea ei ținută mândră și îl privi pe Florea c'un ochiu de ucigaș.

„Mișelule!“ șueră ea cu vocea stinsă, și întorcându-se, eși cu pași liniștiți din cameră“.

Era țipetul din urmă al unei femei care concepe iubirea numai în mod fizic.

Ea nu-și da seama de suferințele ce le îndurase Florea, ci se gândea numai la singurătatea ei: o sintetizează a iubirei pasionale, egoiste.

Olimpia coborî scările, alergă pe strade și când se pomeni pe podul de lemn, se aruncă în valurile turburi ale râului, umflat de ploile multe...

Celalalte personaje sunt schițate abia.

Plăpânda Mărioara, cu timidul ei început de dragoste, avocatul Grecu, soțul Olimpiei, mângâindu-se pentru ieșirile isterice ale acesteia, cu dragostea față de fiică-sa, avocatul Chirca, un prieten devotat al lui și al Mărioarei, întrevăzând abia în clipele din urmă ireparabilul.

Jumătatea dintău a romanului am fi dorit-o mai abreviată, dacă nu ar reținea date prețioase în legătură cu viața ardelenească, pe care literatura noastră modernă, în completă necunoștință de cauză, nu o mai poate evoca...

Astfel: plecarea lui Florea la liceu, anii dintăi petrecuți acolo, schimbarea straielor țărănești cu cele nemțești în clasele superioare, societatea de lectură, câteva scene dela universitate. Apoi alegerile, cu oameni de inimă cu Popa Albu, cu tipul ezitant al părintelui Andrei din Vălișoara și cu toate tertipurile electorale ale unui vechiu sistem, care poate fi încă evocat.

N'avem decât elogiul pentru acest roman.

Desprindem din finalul lapidar (a se compara cu cel dint „Ion“ al dlui L. Rebreanu și „In cetatea idealului“ de dl Dem. Theodorescu) patru șire, când avocatul Chirca se desparte de avocatul Grecu și Mărioara, cari plecau spre Italia: „Domnul Chirca deschise o ușă, trecu prin sala de așteptare, eși din gară și se pierdu în furnicarea de pe trotuar. În văzduh se ridică huetul orașului, ca o cădere depărtată de ape“.

Al. Ciura

Doctor OCTAVIAN PUȘCARIU,
specializat la Paris, **BOLI GENITO-URINARE, SIFILIS** s'a mutat Str. Franklin 14 (lângă Athenen), București. Cons. 4—7. Telefon: 64/52.

CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE

Publicațiile Astrei

În una din săptămânile trecute se însemna pe răbojul actualității, în revista noastră, o cărticică menită să sâdească în sufletul celor mulți dragoste pentru acela care a fost Vasile Alecsandri. Ea face parte din colecția „Biblioteca populară a „Asociațiunii“.

După ea au urmat altele tot atât de vrednice. În două numere am văzut tipărite nuvelele istorice ale poetului ardelean Al. I. Lapedatu. Stilizate frumos, cu o structură înrudită de aproape cu aceea a poveștilor, ele sunt întâiele nuvele istorice scrise de un ardelean.

Pe poetul A. I. Lapedatu l-am uitat astăzi. Redactor al celei dintâi reviste literare serioase din Ardeal: „Revista Carpaților“, el are un loc frumos în mișcarea literară ardeleană, care va trebui luminat odată.

Iar cel mai proaspăt număr ne vorbește de Mihai Viteazul. În Arhiva Statului din Florența s'a găsit un Memoriu al viteazului domnitor, în care se înșiră toate isprăvile sale, săvârșite spre gloria neamului său și întru apărarea creștinătății. Este o istorie a lui Mihai Viteazul povestită de el însuși, — cum s'a numit. Tradusă, din italienește, într'o limbă cu un parfum arhaic de epocale cronici, de studentul dela Universitatea din Cluj Aurel Decei, ea va putea ajunge, din grija „Astrei“, la sate și la orașe, ca să împropeteze în amintirea nației întregi figura eroului cu nimb legendar, care a visat mai întâiu unirea poporului nostru într'o singură țară.

Numărul următor îl dorim o istorie a vieții lui George Coșbuc, cărui născu-denii i-au înălțat un bust în orașul lor, pe unde poetul și-a încordat mai întâiu lira, ca elev de liceu.

Lună de lună, cu o regularitate exemplară, sporesc numerele acestei biblioteci, care se îndreaptă spre poporul cel mult al satelor noastre, ducând cu ele când sfaturi înțelepte, pentru viața de toate zilele și mai ales pentru îngrijirea sănătății, când hrană aleasă pentru cultivarea sufletului. În trecutul apropiat, înainte de războiu, era singura colecție periodică aici în Ardeal. Astăzi avem „Semănătorul“ dela Arad, pornită cu un avânt tineresc pentru cucerirea intelectualității ardelene, săltându-o cu o treaptă mai sus pe scara culturii. Și mai avem colecția cea mare a Asociațiunii, biblioteca „Astra“, care se îndreaptă deasemenea spre pătura intelectualilor.

E îmbrăcurător, pentru cine poartă în suflet năzuinți culturale, răspândirea mare a tuturor acestor colecții. Ele sunt deopotrivă de binevenite. Căci și intelectualitatea Ardealului, care se complăcea înainte vreme într'o viață, patrihală, fără orizonturi mai vaste, are nevoie de

culturalizare. În patria nouă ne trebuiesc puteri îndoite pentru valorificarea noastră ca națiune.

Creșterea acestor puteri o ajută aici în Ardeal mai ales publicațiile „Astrei“. Sprijinirea acestor publicații este deci o datorie a tuturor celor cari își dau seama de rostul lor înalt.

CONCERTE

Producția Conservatorului

Seria absolvenților, cari își dau ultimul examen. Sala teatrului este aproape plină. Aplauzele se prelungesc uneori surprinzător de mult. Buchete de flori răsplătesc pe debutanți. Totul se petrece într'o atmosferă familiară.

Canto, pian și dramă (clasa dlui Stănescu-Papa). Coardele lipsesc și acum, cași la penultima producție, ținută în sala Conservatorului.

D-ra M. T. Agh, cântă aria „Revino 'nvingător“ din Aida. O voce de soprană rotundă și caldă pe alocurea. Interpretază bine. Păcat că nu exprimă clar și aici trebuia să se vadă câștigul dela școală.

Cu o frumoasă voce de alt, pe care am mai relevat-o, și cu deplină siguranță cântă d-ra E. Breban aria „O mio Fernando“ din „La Favorita“ lui Donizetti. O voce naturală remarcabilă, șlefuită îngrijit prin școală. Un succes.

Cel mai mare succes este însă al d-rei U. Bănescu, care cântă din opera „Werther“ a lui Massenet aria „Les lettres.“ Vocea d-rei Bănescu vibrează dulce. Dsa cântă cu un aier de duioșie și nuanțează. Totuși, ni s'a părut, că nu și-a întrebunțat cu deplină măsură talentul.

Într'un duet din „Mme Butterfly“ a lui Puccini, d-rea M. Agh și E. Breban își întrebunțează aceleași forțe.

Paralel merge seria pianistilor.

D-ra V. Iuga cântă bine, ca la examen, „Campanella“ de Liszt.

D-na M. Cupea-Munteanu pune grație și iscusință în interpretarea piesei „Wanderer Fantasie“ de Schubert-Liszt, pentru două plane. Este o notă personală în execuție. Duce cu rezistență susținută până la sfârșit o piesă grea și lungă, alături de profesoara dânei, dna C. Deac.

D. A. Ronai încheie strălucit seria pianistilor cu „Fantasia quasi Sonata“ a lui Liszt. Stăpânește pianul cu vigoare, are o deplină siguranță de sine și virtute de adevărat pianist. O forță cu care conservatorul se poate mandri.

Am lăsat intenționat drama la urmă. A fost partea cea mai debilă. Un spectacol de diletanți, cu piese alese la întâmplare, fără nici-o distincție (Ursachi: O căsnicie, scene comice și Ca'n Bible, comedie într'un act).

Dintre interpreți remarcăm pe dna V. Tatu, care se mișcă ușor pe scenă, are dicțiune bună, dar totuși nu ne poate scuti de o impresie de artificialitate.

D-ra E. Nicoară caută efecte de comedie prin mijloace extreme. Face impresia că acum încearcă mai întâiu teatrul. O fi și rolul de vină (o soacră): e greu, căci cuprinde o serie de stări sufletești.

Mențiune merită și dnii D. Croitoru, I. Fărăianu și chiar M. Boncescu, care, deși numai în anul I, are siguranță în prezentarea pe scenă, ceea ce nu e puțin lucru.

În orice caz, dela dramă așteptăm mai mult.

Al doilea concert simfonic al filarmonicei „Gh. Dima“

Rareori se oferă un program așa de bine echilibrat ca cel compus de dl Marțian Negrea, cu prilejul concertului II simfonic al societății de muzică „Gh. Dima“, în 17. VI. A introdus prin uvertura operă „Coriolan“, de Beethoven. Spiritul impulsiv al acestui titan a prins congenial — reese numai din uvertură — toată personalitatea învingătorului dela Corioli; scrisă într'un tempo energic, aproape îngâmfat, ca un dispreț aruncat plebeilor, aproape lipsind instrumentele de suflat, — spre a tăia numai linii vi-guroase prin trăsăturile arcșurilor, pare întreagă un marș triumfal. De altă natură, e „Eglogue“ de Rabaud. Inspirată, direct din Virgil, e ținută într'o voluptate de pastorală: asemenea unui trup primăvăratec, în care încep a răsări patimile, înăbușite încă, motivele languros de prelungite, se îmbină, se toposesc, se conturează fin, neprecizând nimic, și lăsând o armonie în suflet, ca după o lectură din clasicii cei mai senini. În partea a doua a programului — „Simfonia III“ de Brahms, cel mai serios și mai solid punct, a fost bine condusă; în special andantele a găsit răsănet în construcția psihică a dirijorului, care, pentru motivele sgomotoase, tumultuoase pare a nu hrăni simpatie. Masiv german, Brahms, n'a infuzat aici decât mișcarea lentă a poporului său: motive specifice n'a utilizat. Allegro con brio nu pare deloc „focos“: e un vâlmășag în timpi mai repezi, dar n'are acel „empotement“ necesar acestei părți. Andantele calm și curgător. Partea cea mai reușită pare a fi poco allegro, — care a fost cea mai aplaudată, fiind cea mai vioaie și mai accesibilă. Ultimul allegro readuce turmentația, calmă de astădată, a celui dintâi, încheind c'un pianissimo subtil. Punctul culminant a fost însă „Rapsodia II.“ a lui Enescu, mai ales că în Cluj e pentru prima oară când se joacă el maestrul nostru bucăți simfonice. Rapsodia se deschide prin vioare și violonceluri, stălizate ca pentru glas de cimpoi, dovedind că există un tempo românesc, care poate fi aplicat strălucit la compoziții mari. Pe urmă se amplifică cu instrumentele de suflat, cu fagoturile mai cu seamă, ca să le descopere în momentul ulterior în niște arii naționale, prelucrate inteligent. La aceste motive colaborează o pulbere de

vioare în surdină: freamătă vântul sus peste creștetul brazilor, iar jos cântă, limpede din caval un cioban. Apoi, ca o apropiere de furtună, un tutti epic zguduie nervii, și pe urmă totul se coboară lin într'un final delicat.

Reușita concertului a asigurat-o, pe lângă bagheta destoinică a dlui M. Negrea, orchestra Operii, dovădind astfel că are elemente valoroase, demne, cari pot, într'un ansamblu bine guvernat, să dea concerte deasupra comunului. Și singură, fără soliști sau coriști, are viabilitate.

Un lucru ar mai fi de relevant. La asemenea ocazii ar foarte util — pentru educația muzicală a publicului, în care scop, la urma urmelor, se dau concertele! — ca pe programul ce se vinde la gardebriere să fie cel puțin o pagină de text, unde să se explice autorul, tendințele, — să se ridice vălul de pe comoara compozițiilor celebre și inaccesibile.

Oărți, reviste, ziare,

Sburătorul (An. IV, No. 4, serie nouă).

— În fruntea numărului d. E. Lovinescu anunță apropiata apariție a întâiului volum din „Istoria literaturii române contemporane (1900—1925)“ a d-sale, căruia îi vor urma altele cinci. Opera o socotim de mare utilitate. Am dori-o însă redactată cu mai mult respect pentru spiritul științific românesc, care a evoluat și el în mod simțitor. Sistemul de petecire, urmat de d-sa în ultimele „ediții definitive“ ale Criticelor, în volumul de „Figuri ardeleni“ (apărut în biblioteca „Sămănătorul“), destul de frecvent și în „Istoria civilizației române moderne“ — l-am dori înlocuit printr'o mai unitară elaborare a materialului. Dacă dorește să dea posterității „opere definitive“.

Desprindem din editorialul acestui număr o parte care ni-se pare că rezumă mai bine principiile celui mai productiv critic al vremii noastre:

„Ne reprezentând valori absolute ci numai valori relative, literatura unui popor nu trebuie studiată în fixitatea unei idei platoniciene, ci în mobilitatea ei; nu există o știință a literaturii ei o istorie a literaturii, care n'o cercetează prin raportare la un imutabil ideal estetic, ci prin raportare la momentul istoric, adică la congruența tuturor factorilor sufletești ce au determinat sensibilitatea estetică a acelui moment. Principiul nu se valorifică numai pentru epoci mari, pentru veacuri sau pentru largi curente ce leagă toate manifestările spiritului omenesc într'un fascicol de caractere comune ci pentru spații de timp mult mai mici, pentru generații, în care sensibilitatea estetică suferă variațiuni destul de apreciable, ca să fie înregistrate de istorie.

„Prin o astfel de procedură nu se tăgăduște existența unor norme estetice de caracter, de altfel, mai mult empiric; oricât ar fi de categoricește și de unanim recunoscute, valoarea lor se subordonează însă sensibilității estetice a momentului. Unele poezii ale lui Cerna, de pildă, puteau părea desăvârșite criticei raționaliste de acum douăzeci de ani; ele nu sunt nici acum mai puțin desăvârșite sub

raportul desvoltării retorice; nu arta compunerii s'a schimbat, deci, ci însăși sensibilitatea noastră; raportate la spiritul poeziei contemporane, aceste versuri par azi antipoetice; raportate la timp, și la o anumită concepție raționalistă și discursivă, ele au însă o justificare istorică. De nu le mai gustăm prin sensibilitatea noastră actuală, le putem totuși înțelege și prețui în arhitectonica și valoarea lor de „concepție“; în definitiv și istoria Romanilor și criticismul Kantian pot fi tratate în versuri admirabile. Cum elementele tehnice artistice prezintă oarecare fixitate

și numai emotivitatea noastră este mobilă, o istorie a literaturii trebuie să țină seama de ambele caractere ale artei, adică și de realizarea estetică, nu sub forma absolutului, ci în cadrele unei concepții, ale unei formule literare, și de variațiile sensibilității estetice; ea trebuie, pe deoparte să circumscrie opera de artă în momentul istoric al producerii sale, s'o definească și oarecum s'o fixeze într'o clipă trecătoare, iar pe de alta, s'o raporteze la devenire; într'un cuvânt, ea trebuie să-i înregistreze și aspectul mobil și aspectul relativ imobil.“

CRONICA MEDICO-SOCIALĂ

Campania antimalarică

Nu putem spune, că malaria este o boală medico-socială. Medicina socială se întemeiază pe concepții, cari n'au nimic comun cu patogenia și difuziunea frigurilor palustre. Totuș uneori malaria este trecută, chiar de oameni cu răspundere științifică, în rândul boalelor sociale. În fine. E chestie de interpretare. În haosul noilor concepții, necanalizate încă pe deplin, echivocurile de natura aceasta — foarte inofensive de altcum — sunt inevitabile. Desigur că pentru o definiție nu vom face proces nimăului, atunci când intenția este așa de laudabilă, încât formează obiectul necontestat al aplauzelor noastre. Am mai spus și altădată, că malaria face multe victime la noi în țară, și dacă Transilvania, grație configurației sale geografice e îndemnă aproape pe toată suprafața sa, nu putem, spunem așa lucru despre celelalte provincii. Numărul malaricilor din țara noastră, după calculele aproximative dar competente, s'ar ridica la un milion. Este foarte lămurit, că în condițiile acestei campanii antimalarică are tot dreptul la existență. În anul acesta ministerul a organizat două echipe de combatere, una la București, funcționând pe lângă instit. de seruri și vaccinuri, și alta la Iași anexată laboratorului de igienă al facultății de medicină de acolo. Una din preocupările acestor echipe este examinarea microscopică a sângelui dela malarici. Iată o operă de sănătate publică peste care nu se poate trece cu vederea.

Legi în elaborare

Ziarele înregistrează aproape zilnic note și dări de seamă despre legile, cari se elaborează actualmente la ministerul sănătății, în diferite comisii compuse din specialiști și pricepători ai chestiunilor. Svonurile acestea traduc într'adevăr o stare de fapt. Fără teamă de a putea fi desmințiți putem afirma, că la ministerul sănătății se lucrează cu mult avânt. Sunt legi, cari vor trebui să consfințească anumite principii, cari există, dar cari neavând încă puterea legală rămân în domeniul abstractului. Și ceea ce e mai important este că aceste principii privesc de cele mai multe ori ocrotirea capitalului

uman. Așa de pildă se vorbește încontinuu de oricine, oricând și oriunde de protecția ce legea trebuie să o dea mamei și copilului și nimeni până acum — nici chiar cei cu răspundere — nu s'au străduit să cuprindă într'un mănunchi toate aceste deziderate și să le îmbrace în haina legii. Acum, când vedem că se discută cu stăruință proiectul de lege pentru protecția mamei și a copilului, de care se ocupă sânguincios însuș secretarul general al ministerului sănătății, d. dr. Banu, o competență necontestată în această materie, nu putem decât să ne bucurăm, că opera legislativă a acestui departament începe cu cea mai prețioasă legiuire pentru oricare neam. Era așteptată de mult și merită și până acum să i se găsească timpul pentru o discuție parlamentară de câteva zile între numeroasele legi cari s'au născut în anii din urmă. E bine să reamintim, că forța calitativă și cantitativă a unui neam depinde de atenția cu care se îmbrățișează problema puericulturii. Dacă se face în bune condiții protecția mamei gravide și a copilului în primii doi ani ai vieții, generația de mâine o avem asigurată de azi și ca număr, și ca forță.

Nu e singura lege care se elaborează. Lupta sistematică contra boalelor venere și regulamentul prostituției în întreaga țară este o altă preocupățiune primordială a resortului sănătății publice. Fără a ne face iluzii exagerate nu se poate contesta că și de aici va isvorii mult bine pentru augmentarea forțelor noastre vitale naționale. Paralel se lucrează la regulamentul practică a legii antituberculoase, a cărei însemnătate nu vreau să o banalizez punând-o în discuție de prea multe ori.

Nici problema invalizilor, orfanilor și văduvelor de război nu trebuie să ne înspăimânte. Fără îndoială, că problema comportă multe dificultăți, cari nu pot însă să constituie un impediment, ci un impuls pentru nivelarea asperităților create prin diferite legi și regulamente în vigoare.

Mă opresc aici, deși activitatea legiuitoare a departamentului sănătății publice și a ocrotirilor sociale nu se mărginește numai la chestiunile înșirate. Preocupările legate de acest capitol al vieții noastre publice sociale sunt și trebuie să fie mult mai numeroase și să stea pe primul plan.

Dr. Aurel Voina

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ-FINANCIARĂ

Franța la răspântie.

Astfel intitulează într'un judicios articol al său, fostul ministru Georges Bonnet, situațiunea îngrijorătoare, în care se află Franța.

Cu toată bunăvoința streinăătății, manifestată prin acordarea de credite, cu toate sacrificiile patriotice ale populațiunei, finanțele Franței n'au putut fi puse la punct, și scăderea lentă dar continuă a francului, n'a putu fi împiedecată, încât criza francului, poate fi cu drept cuvânt declarată.

Această scădere continuă a valutei naționale, nu poate fi justificată nici decum prin împrejurările economice, căci Franța, nici când n'a cunoscut șomajul în forma cum s'a manifestat în Anglia, comerțul său, în anii de după războiu, a luat o desvoltare de tot normală, iar industria franceză nici când poate n'a fost atât de ocupată, ca în epoca refacerii departamentelor, distruse de nebunia războiului trecut.

Și cu toate acestea, bugetul n'a putut fi echilibrat, francul n'a putut fi nici revalorizat și nici stabilizat.

Explicarea fenomenului curios, care a contribuit sistematic la fărâmițarea valorii francului francez trebuie deci căutată în alt domeniu, și-l găsim de tot plausibil indicat, în articolul d-lui Bonnet.

Și aici, trebuie să mergem cu câțiva ani în urmă, în anii războiului mondial, când ministrul de finanțe Ribot, a procurat statului francez mijloacele necesare purtării războiului prin împrumuturi interne, contra emiterii „Bonurilor pentru apărarea națională“ purtătoare de 3—5 la sută dobândă, scadente în 1-3-6-9 și 12 luni.

Succesul acestor împrumuturi a fost mare, căci succesive în decursul celor patru ani de luptă, peste 50 miliarde de franci, au fost împrumutați de stat, contra acestor bonuri.

Acest sistem ușor, de a procura statului, mijloacele materiale necesare refacerii și acoperirii deficitelor bugetare, a fost practicat și după război, căci din 1918 până în 1921 s'a emis peste 45 miliarde Bonuri purtătoare de o dobândă, ce varia între 5 și 6 la sută, iar în anul 1921, într'un singur an au fost plasate alte 22 miliarde Bonuri, replătibile la dorința detentorilor în anul 1925, având scadența, în Iulie, Septemvrie și Decemvrie.

Și tocmai aceasta enormă datorie flotantă neconsolidată, care a ajuns de mult la scadență, și care an de an, reclamă sume imense pentru replătirea Bonurilor prezentate la plată și pentru acoperirea couponului, a fost piedeca cea mai serioasă a revalorizării sau stabilizării francului, apăsând asupra bugetelor, cari n'au mai putut fi echilibrate și silind pe cei cinci miniștri de finanțe ai anului 1925, de a recurge la paliative, când la împrumuturi interne, când la împrumuturi externe, sau la noi și noi emisiuni de bancnote prin Banca Franței producându-se și în Franța o inflație, căci emisiunile nouă, nu mai aveau acoperirea cerută de lege.

Ușor ne putem imagina, ce balast con-repede, mijloacele de replătire ale datoriei flotante, fără a se mai recurge la rotativele Băncii Franței, altfel, degringolada francului francez, bate la ușe.

Măsurile luate mai recent prin cari viața economică a aliatei noastre va cunoaște din nou, măsurile restrictive în domeniul consumațiunei din timpurii războiului, ne îndrituiesc să credem, că pericolul a fost recunoscut, și criza francului se va rezolva fără amăgirile prin cari a trecut Germania, Austria, Ungaria, Polonia, etc.

Măsurile guvernului pentru stabilizarea Leului.

Fluctuațiunile înregistrate de valuta națională, în decursul ultimilor săptămâni, au avut și o parte bună.

Guvernul, a abandonat în fine definitiv ideea revalorizării, pentru a se ocupa cu problema stabilizării, singură în stare de a reda țării noastre, o bază sănătoasă de desvoltare în viitor.

Această dorință a actualului guvern, a fost tălmăcită de către ministrul de finanțe, prin declarațiunea solemnă făcută reprezentanților economiei noastre, în ședința ținută la începutul lunii curente, sub președinția Ministrului Președinte.

Această stabilizare — fără a ni-se indica și cursul, la care gândește guvernul stabilizarea — poate fi ajunsă, prin activarea Balanței comerciale și de plăți, și prin ridicarea producțiunei în intern, spune d. Lapedatu, și tocmai de aceea, guvernul a ținut să cunoască părerilor tuturor oamenilor de bine și a conducătorilor vieții economice, putându-se lua măsurile cele mai eficace, prin cari mai ușor se poate ajunge la rezultatul dorit.

Din aceste convorbiri, s'a cristalizat, pentru o înfăptuire cât mai grabnică:

1) Intensificarea exportului de petrol, căci cantități enorme sunt înmagazinate fără a putea fi scoase din țară în urma taxelor vamale urcate și a lipsei mijloacelor de transport.

Pe lângă repararea vagoanelor cazane, se studiază și construirea unei noi conducte de petrol la Constanța, facilitându-se nespuse de mult transportul dela locul de producțiune, la cel mai bun punct de export, reprezentat prin portul Constanța.

2) Taxele vamale la cereale, vor fi reduse treptat și în mod simțitor, redevenind cerealele românești, capabile de concurență pe piețele mondiale.

Se prevede în acest an, un excedent însemnat, și guvernul a ținut de pe acum, să asigure un export la timp, căci Direcțiunea Generală C. F. R. a luat nu numai măsurile necesare pentru repararea vagoanelor de marfă, ci și a împrumutării unui număr mai mare de locomotive, pentru acționarea zecilor de mii de vagoane, ce vor trebui, să fie scoase din țară, până la finele lunii Martie a anului viitor.

Pentru finanțarea exportului de cereale, — care după caracterizarea domnului Bramcoviți, formează pivotul stabilizării — domnul guvernator al Băncii Națio-

Opinia publică, — înțeleg, factorii competenți ai finanței franceze — se găsește astăzi împărțită în două tabere.

Unii, în frunte cu Bocanovsky, pledează pentru câștigarea încrederii publicului mare, adecă a poporului, căci în momentul, când țaranul francez și micul rentier va găsi că statul, totuși oferă mai multe garanții decât creditorul particular, și că statul, este un bun platnic, bucuros va încredința micile sale economii tezaurului public contra rentelor de stat.

Alții, și între aceștia găsim pe fostul ministru președinte Painleve și pe Bonnet, cer înființarea unei Case de Amortizațiune, căreia să se pună în fiecare an la dispozițiune, din venitele curente ale statului 5 miliarde de franci, pentru amortizarea datoriei flotante, neconsolidate, care să fie astfel eșalonată pentru un interval de timp de 20 ani pentru replătire.

Această propunere, pornește deci dela criteriul, ca datoria flotantă să fie necondiționat replătită în intervalul de 20 ani, deci la nici un caz, Bonurile, să nu fie preschimbate în Rente după cum preconizau aderenții lui Bocanovsky, replătirea să se facă din venitele curente ale tezaurului, deci să se stăvilească emisiunea de bancnote neacoperite, prin aur sau de vize forte.

Dar această propunere oficială, căci ea exprima vederile fostului guvern Painleve, a căzut cu un vot, și locul guvernului, a fost luat de actualul ministru al d-lui Briand care s'a decis pentru inflațiune, pusă în practică prin imediata emisiune a unui nou stoc de bilete, în valoare de 7¹/₂ miliarde, cari au servit la răscumpărarea Bonurilor prezentate în anul trecut la plată.

Inflațiunea nu s'a mărginit numai la emisiunea de mai sus, căci între timp, plafonul emisiunei a fost din nou urcat, iar rezultatul l'am văzut cu toții manifestându-se în scăderea continuă a valorii francului francez, care în ziua de 15 Iunie, cota pe piețele mondiale, sub paritatea coroanei cehoslovace.

Iată, de ce conțin un crud adevăr, cele trei cuvinte scrise ca titlu la articolul său, de către fostul ministru Bonnet, „Franța la răspântie“ căci de fapt factorii cu răspundere a Franței, se găsesc la o răspântie, iar dela hotărârile ce se vor lua acum, în ora a douăsprezecea, depinde soarta din viitor a valutei franceze.

Trebuiesc necondiționat găsite cât mai

FAPTE ȘI OBSERVAȚIUNI SĂPTĂMÂNALE

Cultul lui Coșbuc

trebuie să înflorească în deosebi aici, pe pământul Ardealului. Coșbuc s'a statornicit pentru veacuri în conștiința nației întregi, dar altare pentru cultul lui trebuie sămănate mai dese aici, printre oamenii dintre cari s'a desprins și unde s'a plămădit geniul lui.

Coșbuc este întâiul bloc masiv deprins din sufletul Ardealului pentru monumentul geniului nostru național. Valurile de simțiri cari clocoteau în doine, eroii ale căror fapte răsunau în basme, ei ni i-a ridicat mai întâi în împărăția Artei. Prin el s'a rostit mai întâiu, răspicat, s'a tul nostru, cu ritmul intim al vieții care fierbe în vinele lui. — Cu nenumărații săi eroi ne-am împrietinit pentru veacuri; sănătatea lor robustă ne-a robit sufletele. Într'un cuvânt de al lor răsunau văile și codrii noștri; într'o idilă de a lor se rostogoleau valurile spumoase ale încrederii noastre în bucuriile vieții; într'o faptă de a lor răsunau veacurile noastre.

Generațiile viitoare trebuie să-l iubească și mai mult.

Marile mase ale Ardealului abia acum cuceresc meterezele culturii. Valuri majestuoase, desprinse din satele noastre își croesc, abia acum, alvie spre orașe, măturând nedreptățile veacurilor în rostogolirea lor. Generațiile acestea trebuie să-și întoarcă privirile spre un trecut,

nale, promite tot concursul băncii de emisiune, care va pune din vreme numerarul necesar la dispozițiunea exportatorilor, cu singura condițiune ca odată exportul terminat, aceste sume, să fie din nou replătite băncii, pentru evitarea unei noi emisiuni, și pentru o mai ușoară circulațiune a numerarului disponibil.

3) Intensificarea producțiunii agricole, se va putea realiza prin credite efitime, puse la dispozițiunea agricultorilor noștri, cu scopul de a se procura mașini agricole, vite și semințe de calitate mai bună, pentru ridicarea calității, prin ceace, se vor obține și prețuri mai convenabile la export și un plasament mai ușor

Problema înființării unui Credit Agricol, după modelul Creditului Industrial, preocupă în mod serios cercurile conducătoare, și credem, că realizarea acestui deziderat atât de important, e o chestiune a viitorului apropiat

Și în fine și un sol fericit. Conducătorii finanței românești, cred, că toate aceste probleme, pot fi realizate prin forțele proprii, fără a recurge la emisiuni noi, și fără credite externe, numai prin excedentul recoltei de cereale, și prin exportul petrolului, lemmului și al vitelor, activând Balanța comercială, dela care depinde în bună parte și activarea Balanței de plăți.

Desigur, acest patriotic optimism încă a influențat în spre bine dezvoltarea cursului leului, căci revenirea, se dovedește stabilă.

Prof. Sabin Cioranu

să-și soarbă puteri nouă din apa vie a unei tradiții. Numai astfel solidaritatea care ne-a salvat teferi din ghiarele unui trecut mașter, ne va da un viitor vrednic de o nație cu puteri tinerești.

Trecutul nostru s'a frământat în sat. Acolo s'a încrustat adevărată noastră civilizație.

Viața satului gălgăie în versurile lui Coșbuc cu ce are ea mai tipic, mai plin de sănătate.

Deaceea cultul lui trebuie să crească în zarea viitorului acestui colț de românism. Să-i roscolim toate nestematele artei lui; să-i descifrăm taina geniului lui să ne umplem sufletul de ea.

Bronzul dela Năsăud trebuie să fie urmat de altele.

Horia Trandafir

Militarii și politica. — Măsura luată de guvern ca toți prefectii-militari activi să fie demisionați, nu poate fi decât aprobată de către opinia publică. S'a văzut unde duce gustul de politică al ofițerimii, într'alte țări și exemplul lor trebuie să ne servească de învățătură. Primo de Rivera și Pangalos marchează cea mai cumplită criză politică a țării lor. Nu trebuie să uităm, că dictaturile militare au fost nefaste în toate vremile. Inspiratorii nefericiți ai politicii de anxieune pe care a practicat-o monarhia austro-ungară și care i-a grăbit prăbușirea, au fost partidele militariste ale Vienei și Budapestei. Ofițerii au un câmp vast de experiențe în armată: materialul uman de sub mână lor se cere pregătit, înzestrat bine sufletește și fizicește. Nenumărate probleme de veșnică valoare umană poate să-și pună ofițerul de conștiință, pentru binele patriei și sănătatea fizică și morală a soldaților. Politica de stat și administrația să fie lăsată în grija celor anume pregătiți de școală pentru ea.

Ideia Societății Națiunilor. — Nu este îndestul popularizată. Există doar planuri de tot felul. S'a vorbit chiar de necesitatea de a o propaga chiar și în licee. Omenirea simte o adâncă necesitate de pace. Societatea Națiunilor este stavila cea mai puternică împotriva războaielor viitoare. Un nou sprijin s'a încercat acum la București: s'a întemeiat o grupare universitară română sub președenția colaboratorului nostru G. Vlădescu-Răcoasa, Dumineca trecută. Solemnitatea a avut loc la Fundația Carol, cu participarea d-lor Mitilineu ministru de externe, Pangrati rectorul universității, D. Gusti președintele I. S. R. Dorim noiei instituții române a păcii, izbândă deplină; publicul nostru desigur că o agreează.

Inzestrarea Academiei. — Regele a promis sprijinul său și guvernul Averescu s'a obligat să ia 5 milioane lei în bugetul 1927. „Prietenii Dicționarului“ au strâns peste 1/2 milion pentru scopurile Academiei. Se pare, că s'a pornit un curent general în favoarea celei mai înalte instituții de cultură românească. Nici nu se

poate concepe existența unor dificultăți materiale pentru îndeplinirea idealurilor sale științifice și literare. Țara nu poate decât să aprobe din toată inima interesul nou deșteptat față de lucrările Academiei Române.

Secțiile literare-științifice ale „Astreii“ se vor întâlni la sfârșitul acestei luni în ședință plenară aici la Cluj. Va fi ziua rapoartelor dela sfârșitul unui an de activitate, care normal trebuia să se încheie în 21 Maiu, dacă ziua aceasta n'ar fi fost așa de aproape de alegerile pentru parlament.

Evenimentele de domeniul politicii au prins în vâltoarea lor pe mulți dintre membrii acestor secțiuni și ele le-au consumat destulă energie. Inter arma silent musae... Rapoartele unor secțiuni cel puțin, dacă nu ale tuturor, vor lăsa urme despre aceasta.

Ne amintim de ultima adunare generală a acestor secțiuni, dela 14 Februarie, cât belșug de idei a adus ea, mai ales dela secția medicală. A fost data însemnăterii. D. Iuliu Moldovan a schițat atunci contururile unui ideal nou pentru vechea instituție culturală ardeleană: grija pentru prosperitatea biologică a poporului român și a patriei. A fost o surpriză! S'a lăsat timp de cugetare. D. Moldovan s'a explicat, documentând, în două broșuri din biblioteca „Biopolitică“. Acum secțiile unite vor trebui să iee o hotărâre.

Căci ședința plenară dela sfârșitul acestei luni nu va fi numai o zi de recoltă, de trecere în revistă a secerișului, ci ea trebuie să fie și un moment de reculegere pentru desemnarea unui program pentru un nou an de activitate.

Momentul nu e prea potrivit nici pentru o lucrare și nici pentru alta. Parlamentul va fi atunci în plină activitate — căci asta-i menirea lui — și mulți dintre membrii secțiunilor sunt angajați în această lucrare. Vor ști ei jertfi o zi pentru „Astra“ și, mai ales, vor putea ei păstra obiectivitatea și seninătatea protocolară în această zi, — iată întrebarea, pe care și-o pun umii cu îngrijorare. Noi nu ne indoim un moment despre aceasta.

Iubileul ordului piarist a fost în prilej de aducere aminte și pentru noi. În cursul celor 150 de ani de când acest ord s'a statornicit în Cluj, instituttele lui au dat pânea caldă a învățaturii aproape tuturor fruntașilor vieții noastre culturale și politice. Dacă n'am culege din glorioșul pomelnic al celor cari s'au perândat pe sub cupola liceului lor, decât pe Avram Iancu de tragică soartă, pe deschizătorii de drumuri George Lazăr, George Șincai, Simion Bărnuțiu, George Barițiu, Andreiu Șaguna — și ar fi îndea-juns pentru a introduce a cel institut în istoria culturii românești. Despre educația care s'a dat acolo s'au rostit păreri luminate de competenți ca d. G. Bogdan-Duică. Bine au făcut fruntașii noștri că și-au spus și ei cuvântul de recunoștință la sărbătoarea de Duminecă.

FABRICA DE PIELĂRIE
GHETE, CURELE DE TRANSMISIE
PIELĂRIE FINĂ

FRĂȚII RENNER & CO.

SOC. AN. — CLUJ

ADRESA TELEGR.: „DERMATA“.

Publicațiune

Se aduce la cunoștință că la Camera de Agricultură Cluj este vacant postul de contabil înființat prin buget și retribuit la început cu salariul lunar de lei 8000.

Pentru ocuparea acestui post se va ține un concurs în termen de 30 zile dela data acestei publicări.

Conform art. 31 din legea pentru înființarea Camerelor de Agricultură, candidații trebuie să fie experți contabili, sau contabili autorizați.

Cererile candidaților însoțite de actele cuvenite se vor înainta Direcțiunii Camerei de Agricultură Cluj, cu sediul în palatul Camerei de Comerț și Industrie Cluj, Calea Victoriei Nr. 51 Et. II.

V. președinte
Dr. Dăianu

Director
Martinovici

GRÜNWALD

CLUJ, PIAȚA UNIRII 15

MARE ASORTIMENT DE MĂTĂSURI ȘI
STOFE DE ULTIMA MODĂ DIN STREINĂTATE!

Banca de Credit și Cassa de Păstrare Soc. An.

CLUJ, PIAȚA UNIRII 7.

CAPITAL SOCIAL: 48.000.000 LEI.

SUCURSALE: Dej, Alba-Iulia, T.-Mureș și Diciosânmărtin

Instituții afiliate: In Turda, Odorhei și Aiud

Execută orice afacere de bancă.

Intrepozite lângă gara Cluj.

SAFE-DEPOZIT. AUTORIZAȚIE DE DEVIZE

„BREAZU”

Apă minerală purgativă

Aprobată de Consiliul Sanitar Superior

Nu produce iritații intestinale, nu deprinde **tubul digestiv** așa că nu produce **constipații**, nu are contra indicațiuni pentru că are calitatea superioară că conține foarte puțină clorură de sodiu și astfel nu ostenește și nu supără rinichii, **efectul ei este repede, sigur și fără greață** (extras din adresa Societății de Hidrologie și Climatologie medicală către medici sub M 2 B din Octombrie 1925)

In boatele de **nutrițiune** (artritisim) se ia 2—2 linguri până la un pahar de vin dimineața pe stomacul gol timp de 3—4 săptămâni (înlocuște apa de Karlsbad). —
Vezi prospectul sau după indicațiile medicului

De vânzare la farmaciile, droguerii și prăvăliile de coloniale
REPREZENTANT GENERAL:

BOGNÁR & SZÁNTÓ

S. A. Comercială pe acțiuni din Ardeal

CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 70

Magazin de candelabre
pentru Ardeal S. A.

Cluj, Calea Regele Ferdinand 11

Mare depozit de lămpi
și material electric!!

Vânzare en-gros și en-detail

„ALBINA”

Intrepozite și Societate
Comercială Anonimă

CLUJ, PIAȚA GĂRII

Telefon: 5-71

LINE PROPRIE DE GARAJ.
— INMAGAZINEAZĂ TOT
FELUL DE MĂRFURI. —
ACORDĂ ÎMPRUMUT PE GAJ
DE MĂRFĂ. — FINANȚEAZĂ
AFACERI COMERCIALE ȘI
INDUSTRIALE

IMPORT-EXPORT

Capital social 6,000.000 Lei

Adresa abonatului

Produsele fabricii de bere

CZELL din
Cluj-Mănăstur

Berea albă
URSUS

Berea albă specială
URSUS-EXTRA

Berea neagră din
malt dublu
HERCULES

se capătă pretutindeni!

SCHMOLL-PASTA
CREMĂ RENUMITĂ DE GHETE
BRAȘOV

Industria Sârmei S. A.
Cluj, Calea Victoriei No. 29.

Expozitura București, Mihai Vodă 15.

Produce:

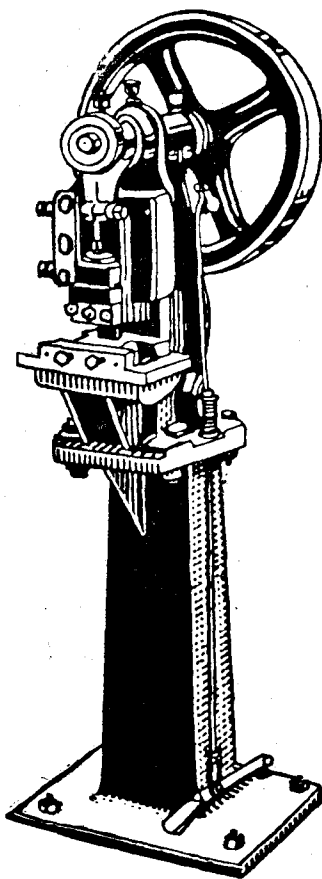

FIER DE BETON, FIER DE CERCURI,
FIER COMERCIAL, SÂRMĂ LAMI-
NATĂ, SÂRMĂ TREFILATĂ ÎN
TOATE DIMENSIUNILE ȘI CALITĂ-
ȚILE, CUIE TOATE DIMENSIUNILE
ȘI SPECIALITĂȚILE, SCOABE, AR-
CURI DE MOBILĂ, AGRAFE
DE BIROU.

„Astra”

Prima Fabrică Română de
Vagoane și Motoare S. A.

Vagoane cis-
terne pentru
orice lichid,
Cazane și re-
zervoare
pentru apă,
spirt, petrol
și benzină de
orice formă și
mărime. Ca-
zane de fer-
mentațiune.
Coșuri de tablă.

Pentru oferte a se adresa Reprezentanței
Generale:

S. A. R. de Investițiuni și Furnituri
BUCUREȘTI, Str. Paris 4 bis.

Intreprinderile
FORESTIERE ROMÂNE
SOCIETATEA ANONIMĂ

Capital Social și Rezerve Lei 70,000.000

SEDIUL:
CLUJ, Calea Regele Ferdinand No. 36

UZINELE:
Valea-Drăganului gara Poieni, Coș-
nea gara Trotuș, Lesnic halta, Vețel,
Cloșani

Adresa telegrafică: „FORESTIERA”
Telefon: 11—50

Desfacerea mărfurilor se face prin
Reprezent. Generală

„Comerțul Lemnului” S. A.
CLUJ

Calea Regele Ferdinand No. 38

Adresa telegrafică: „COLE”
Telefon No. 11—50